Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...гэмнай 1921 оной ...бриин 21-һээ гарана | № 251 (13740) | 1974 оной октябриин 25, пятница | Сэн 2 мүнгэн

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ АЖАЛШАД! Хүдэлмэриингөө шанар улам һайжаруулагты, үйлэдбэри доторхи арга боломжонуудые улам дүүрэнээр ашаглахые оролдогты! Арадай ажахын бүхы шатануудта гурим заршам, эмхидхэл һайжаруулагты!

(Агуу ехэ Октябриин социалис революциин 57 жэлэй ойдо зорюулжа, КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан Уряануудһаа).

КПСС-эй ОБКОМОЙ III ПЛЕНУМ

[Б]АМ—БҮГЭДЭ АРАДАЙ БАРИЛГА

[«]БАЙГАЛ-АМАРАЙ ТҮМЭР ЗАМАЙ МАГИСТРАЛЬ БАРИХА ТУХАЙ» КПСС-эй [Ц]К-гай БОЛОН СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ТОГТООЛ БЭЕЛҮҮЛХЭ [Т]АЛААР ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИИН ЗОРИЛГОНУУД ТУХАЙ»

КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь [А.] У. МОДОГОЕВОЙ хэһэн элидхэлһээ

...ал-Амарай магистра...радай ажахын ехэ уд...ртай байһан тухай үедэ түбэй хэблэлдэ ...р бэшэгдээ, радио телевиденеэр тунхаг... Айхабтар ехэ баялиг хэбтэһэн Ленэ мү... Номгон океан хүрэ...мжыһэн үргэн нэлүү ...зарые экономическа. ...на, культурна талаар ...нь улам хүгжөөхэ ...р ехэ арга боломжо ...гистраль нээхэнь гээ...н арбаад миллиард хэмжээтэй шулуу ...й хэбтэшын урда олдоһон тухай бухы ... һая мэдээжэ бо... шулуу нүүрһэнэй ...тэй зэргэлээд, Алда...рэй рудагай гүн ехэ ... нэлынхэй. Иимэ ...оной зүүн зүгтэ хара ...рги хүгжөөхэ үндэһэ ...оттооно.

...области олдоһон ...зэдэй хэбтэшэ ту...рдалтай. Энэмнай ма... соохи эгээл томо ...хэбтэшэнүүдэй нэгэн ...Байгал-Амарай ма... тэрээние ашаг... харгы гаргана.

...адаа Зүүн Сиби... Алас-Дурнын ой мо... газар дээгүүр хо... байна. Энэ ушар ... ойроо хүртэшэгүй ... промышленна ...шаглаха арга мүн ол...уу.

...магистраль Алас-Дур...нуудта сэхэ гараха ...еска талаараа ашаг ...харгы болохо зэргэ...онуудай ябасые ни...дадхаха, ашаа түр...лха, гадаадын оро... худалдаа наймаа...лсаа хүгжөөхэ та...гаа ехэ удха шанар... болоно.

...республикын эко..., культурна ургал...дбэрилгын хүсэ...шадань хүгжөөхэ Байгал-Амарай ма... барилга гүн ехэ ...артай.

...ралиин баригдажа ... зэргэ республи... хойто аймагуудта ...хубилалта болохо ...ргэтэй. Хүнэй хү... гүнзэгы хүбшэ ...бүри мүнөөнөө ...игаалиин баялиг ...дай, геологуудай, ...баригшадай посело... эхилбэ. Бүри ...дэ мүнөө үе сагай ...никээр зэбсэгжэ... мянган хүнүүд ...илхэнь. Үргэн дэ... зон хоморгой ...энэ тайгата манай ... хойто нютагууд ... жэлнүүдтэ та... бэшэ болон хубил...

...ликымнай хойто зү... гүн соо хэтын ...роо хүртөөгүй хэб...гдашагүй баялиг ...БАМ шэнэ харгы ... Туулган, түмэр, ...алтан, никель, т...т, асбест, графит ...г элдэб минерал...дэл даа тэндэхи ...алиг.

...Амарай магист... оршодог республ... ехэ газар дай...гическа талаар ...ар шэнжэлэгдэн... , һаань үнэ... тон хэрэгтэй ...50 гаран баялигай ...мэдээжэ болоод

...дарай нютагууд ... ехэ баян. Тэрэ... ажахын хэрэгсэлдэ зорюулха хэрэгтэй. «Гипролестранс» гэжэ Ленинградай институдай тоолоһоной ёһоор болоходо, Витимэй ой модо ашаглалгын райондо (БАМ-ай шадар) 9,5 миллион гектар газар модоор хушагданхай байна. Тэрэнэй 2,2 миллион гектарынь (багсаамжалхада 207 миллион кубометр модон) отолжо боломоор. Тиихэлээрээ эндэ жэл бүхэндэ 3,35 миллион кубометр модо бэлэдхэхэ арга боломжо бии гэжэ тодорхойлогдонхой. Энэ модоной 2 миллион 350 кубометрыень манай республикын оршон дээрэ байгуулагдаха 9 леспромхоз, бэшыень Шэтын областьдо эмхидхэгдэхэ гурбан леспромхоз бэлэдхэхэ зэргэтэй. Муйн адаг шадар модо хюрөөдэхэ, болбосоруулха ба целлюлоз-саарһанай комбинадуудые, модо хюрөөдэхэ завод, зомгооһоор хэһэн плита гаргаха завод барижа боломоор гэжэ проект зохёогшод хараална.

БАМ-ай барилгые арад түмэн үе сагай агууехэ барилга гэжэ нэрлэдэг болонхой. Энэнь үндэһэ баримтатай. Хэмжээгээрээ, хүшэр хүндэ газарта баригдаха байһаараа, холынгоо хараагаар болоходо энэ барилгые юунтэйшье сасуулашагүй байна бшуу.

Түмэр зам бариха һудал дээрэ долоон үргэн, үндэршье шэлэнүүд, түргэн урасхалта мүрэнүүд, гаталагдашагүй намаг налхи, хэтын үедэ гэдэдэггүй газар угтажа байна. Мүн энэ райондо газар ехээр хүдэлдэг уршагтай. Иимэ хүшэр хүндэ байдалда түмэр зам бариһан ушар дэлхэй дээрэ урдань үзэгдөөгүй юм. Иимэл эрхэ байдалда гурба мянга гаран километр утатай магистралие ойродоол 9 жэл (6—7 дахин түргөөр) барижа дүүргэхэнь шуу. Промышленностьмнай харгы баригшадые мүнөө сагай хүсэ ехэтэ техникээр хангажа шадаха, ямаршье орёо, хүндэ хүшэр зорилго шиидхэжэ шадаха дүршэл баянтай мэргэжэлтэдээр олон орон һэн туладаа иимэ томо барилга бүтээжэ шадаха арга боломжотой байнабди. Гүрэн энэ ехэ барилгада хэрэгтэй мүнгэ һомолжо, материальна хэрэгсэл зорюулжа шадаха аргатай.

Байгал-Амарай магистраль бариха иимэ ехэ түсэб амжалтатайгаар бэелүүлгэ имагтал совет хүнүүдэй ажалай эршээр, оюун бодолой гүн хүсөөр бүтэхэ байна. Энэ БАМ-ые бүгэдэ арадай барилга болгохые партимнай уряалаа. Тэрэнь тон халуунаар дэмжэгдээ.

Мүнөө үедэ БАМ хадаа, үнэхөөрөөл, бүгэдэ арадай барилга болоод байна. БАМ-ай барилгада хабаадалсахаяа хүсэһэн хэдэн мянгаад хүнүүд ороной али бухы нютагуудһаа бэшэнэ. БАМ-ай захил абаһан предприятинуудай коллективүүд тэрэниинь болзорһоонь урид дүүргэхээр бэеэ уялгална. Хүсэтэ техникэ, түхеэрэлгэ, материалнууд барилга тээшэ ехэ олоор абаашагдажа байна.

Ороной бүхы республиканууд, область болон хизаарнууд БАМ-ай барилгада өөһэдынгөө хубитые оруулалсана. Белоруссиин, Эстониин, Латвиин, Литвагай союзна республиканууд, Ленинградска, Мурманска, Вологодско, Архангельска областьнууд, Карелиин, Коми АССР-нүүд манай республикын оршондо баригдаха түмэр замай станцинуудай поселогуудые өөһэдынгөө хүсөөр бариха уялга абанхай. БАМ-ай, үнэхөөрөө, бүгэдэ арадай барилга байһые энээхэн нэгэ жэшээ үнэншэмөөр баримтална.

Байгал-Амарай магистралиин трасса манай республикын хойто талаар Хойто-Байгалай, Баунтын аймагуудаар ходо гараха юм. Тэрэнэй утань 550 километр шахуу. Энэмнай бүхы трассын зургаанай нэгэ хубинь болоно.

Энэ барилга ехэ хүндэ эрхэ байдалда баригдаха, али олон орёо асуудалнууд шиидхэгдэхэ ушартай болоно. Хэнэйшье мэдэһээр, эндэ хоёр томо тоннель — Байгалай 6,7 километр, Хойто-Муйн 15,3 километр — малтагдаха юм. Энэмнай ехэл орёо, хаанашье урдань хэгдээгүй барилга болоно.

Манай республикын хойто захын эрхэ байдал бидэндэ һайн мэдээжэ. Инженерно-геологическа талаарнье баhал тиимэ. Эндэ гансал үндэр хаданууд, гүнзэгы хабшал хүндынүүд, гүн тайга, түргэн гол мүрэнүүд ушарха бэшэ. Хэтэдээ гэдэдэггүй газар, газарай ехээр хүдэлдэг ушар, гүнзэгы саһан, уһа мүрэнэй үерлэхэ ябадал гү, али шулуун байса, урдамал элһэн, намаг налхи захаһаа абаад, дайралдаха. Эдэ бүгэдэн түмэр зам барилгада угаа хүндэ байдал тохёолдуулха байна.

Манай республикын оршондо хэгдэхэ газарай хүдэлмэриин хэмжээн 40 миллион кубометр гэхэ гү, али километр бүхэндэ 80 гара мянган кубометр болохоор багсаагдана. Харгы дээрэ 250 багашаг, 40 дунда зэргын, 5 томо хүүргэнүүд Дээдэ-Ангар, Ангаракан, Витим, Муя гэхэ мэтын мүрэнүүд дээгүүр табигдаха юм. Манай участок дээрэ гушаад шахуу ехэ бага станцинууд, разъезднүүд баригдаха. Доодо-Ангар, Кучера, Ангоя, Уоян, Янчукан, Муякан, Лапро, Токсимо, Витим гэжэ 9 томо станци бодхоогдохо юм. Тэрэ бүхэндэ 20 мянга хүрэтэр хүн зонтой поселок мүндэлхэ зэргэтэй. Эгээл томонь ст. Нижне-Ангарск-1 болоно. Тэрэ мүнөөнэй Доодо-Ангарһаа 20 километр тухай холо. Эндэ 7,5—8 мянган хүнтэй поселок бии болохо. Хожомоо лаб городой зэргэдэ орохо байха.

Эдэ станци, посёлогуудые барилгатай хамта, энэ участок дээрэ албанай-техническэ гэрнүүд, социально-культурна, ажаһуудалай эмхинүүд, 230 мянган дүрбэлжэн метр хэмжээтэй байрын гэрнүүд бодхоогдохоор хараалагдана.

Эдэ бүхы барилгануудые болзор соонь (тоннельнүүдгүйгөөр) дүүргэхын тула манай участок дээрэ барилга-хабсаралгын 6 поезд, хүүргэ барилгын 4 поезд, нүүдэл оньһожоруулагдаһан 16 колонно хүдэлхэ зэргэтэй. Тиихэдэ «Главтоннельметрострой» тоннельнэ отрядууд, субподрядна олон эмхинүүд тоннельнүүдые бариха юм.

Трасса дээрэ хүдэлмэри хэжэ эхилхын урда тээ тэндэ хүрэжэ ошохо хэрэгтэй. Тиишэнь хүнүүдые, хэмжээгүй олон техникэ, ехэ материал абаашаха шухала. Теэд тэрээн уруу ошохо харгы байхагүй. Түмэр харгын табигдаха участок Улаан-Үдэһөө мянга гаран километр холо, ойройдоо ойроо хүртөөгүй газарта бшуу. Тиимэһээ түбхын түрүүндэ мүнөө транссибириин түмэр зам дээрэ хаа хаанаһаа ерэһэн ашаа буулгаха бааза бии болгохо, саг үргэлжын автомобильна харгы бариха шухала.

Элдэб дурадхалнуудые нарин хаража, зүбшэжэ үзэһэнэй удаа ашаа буулгаха бааза Таловка станцида түхеэрбэл, таарамжатай гэлсэгдээ. Тиигээд тэндэһээ Баргажанай трактаар Тазы һуурин хүрэтэр ашаа зөөхэ болоно. Саашаа харгы байхагүй. Тиимэһээ Доодо-Ангарта байрлаһан тоннельнэ 11-дэхи отрядта Тазы Уоян хоёрой хоорондохи саг зуурын харгы барихыень даалгагдаа. Тиигээд тэрэ харгы саашадаа Хойто-Муйн тоннелиин баруун заха хүргэгдэхэ зэргэтэй. Тазы Уоян хоёрой хоорондо 220 километр, саашаа үшөө 130 километр харгы тайга соогуур, шэлэнүүдые дабан баригдаха. Энэ барилга 1974—1975 онуудта дүүргэгдэхэ ёһотой.

Гэхэ зуура дээрэ дурдагдаһан харгынуудые барилгын асуудал үшөө хүсэд шиидхэгдээгүй байна. Ушарынь хадаа Баргажанай трактые, Тазы хүрэтэр ошоһон харгые шэнэлэн заһабарилаа, бүхэлөөгүй хада энэ ехэ, хүндэ ашаа шэрэхын аргагүй. БАМ-ай барилгада хэрэгтэй ашаа шэрэлгэдэ үдэр бүхэндэ хэдэн зуугаад, прицеп шагтагалһан томо автомашинанууд хэрэглэгдэхэ юм. Баргажанай трактаар мүнөө иимэ машинаар ябахын аргагүй. Түбхын түрүүндэ Сэлэнгэ, Баргажан мүрэнүүдые гаталха асуудал шиидхэхэ шухала.

Тиихэдэ Татауровһаа Баргажан хүрэтэрхи мүнөөнэй автомобильна харгые шэнэлхэ, элдэб янзын 32 хүүргэ бэхилхэ, хэдэн ехэ хүүргэнүүдые шэнээр бариха ушар гарана. БАМ-ай барилгашадта хүндэ ашаа зөөжэ эхилһэнһээ хойшо энэ харгы бүри муудашоо. Тиигэжэ капитальна заһабари, бэхилэлгэ хээгүйдэ аргагүй болоо. Хурамхаанһаа Тазы ошодог харгые бултыень шэнээр заһажа, ёһотойл автомобильна харгы болгохо хэрэгтэй.

Автомобильна транспортын хэдышье һайнаар хүдэлөө хада БАМ-ай барилгын хэрэгсэлнүүдые ганса энээгээр зөөжэ үрдихэгүй байнабди. Нилээд ехэ ашаа жэл бүхэндэ Байгал далайгаар, авиационно траспортаар дамжуулха ёһотойбди.

Энэ талаар мүнөө юун хэгдээб?

БАМ-ай барилгашадай түрүүшын бүлэг хүн энэ жэлэй май һарада манда хүрэжэ ерээ. Эдэнэр СССР-эй транспортна барилгын министерствын «Главтоннельстройн» тоннельнэ 11-дэхи отрядай хүдэлмэришэд болоно .Энэ отряд даб дээрэ Доодо-Ангарта байрлаа. Тэндэһээл тоннелиин барилгын хүдэлмэридэ бэлдэжэ эхилхэ ёһотой юм. Тус отряд Тазыһаа Уоян хүрэтэр ошохо саг зуурын харгы барилгада ехэ эмхитэйгээр хам ороһондонь угаа омогорхомоор.

Энэ хүдэлмэри ехэ хүндэ үедэ эхилэгдээ. Заха хизаагүй тайга, дабагдашагүй байсанууд, уһан намаг. Тэрэнэй хажуугаар техническэ документацинь дууһан хэгдээгүй байшоо. Теэд барилгашад урагшаа дабшаһаар. Энэ харгы барилга хэдэн участок болон хубаагданхай. Тэндэ хүдэлхэ хүнүүдые, техникые вертолёдой һуужа шадахал газарта буулгаһан байна. Зарим ушарта вертолёдой бууха газар сэбэрлэхын тула десантна бүлэгүүдые агаарһаа буулгаха ушар гараа. Тиигэжэл тэндэһээ хоёр тээшэнь самсаал сабшажа эхилһэн байха.

Тазыһаа Уоян хүрэтэр ойн харгы татагдаа. Тиигэжэ газар малталгын, хада уула тэһэлхэ хүдэлмэри хэхэ, намаг газарта шулуу шорой хаяха гэхэ мэтэ хүдэлмэри хэгдэжэ эхилээ. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, энэ харгыгаар ехэ ашаа шэрэһэн автомашинанууд ябаха, тэрэ үбэлэй үедэ ашаглагдаха юм. Харгы барилгын саашадаа үргэлжэлүүлэгдэхэ байһаниинь мэдээжэ.

Үнгэрһэн һаранудай туршада 11-дэхи тоннельнэ отряд Нижне-Ангарскда һуурин тосхон, барилгын материал, түхеэрэлгэ байлгаха бааза, хүдэлмэришэдые хангаха бааза барижа үргэлжэлүүлһэн байна. Тоннельнэ отряд, тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэд эдэбхи үүсхэл гаргана, тэдэндэ олгогдоһон арга боломжонуудые, илангаяа хүдэлмэришэдтэ байра бэлдэхэ арга боломжо муу бэшээр хэрэглэнэ гэжэ сэхэ хэлэхээр.

Тиихэтэй хамта тоннельнэ отряд Байгалай тоннелиин баригдаха газарта «Спецшахтстрой» талмай бэлдэжэ эхилээ. Хойто-Муйска тоннельдо маркшейдерскэ хүдэлмэри хэгдэжэ захалаа.

«Востоксибтрансстрой» 572-дохи барилга-хабсаралгын түрүүшын поездын бүлэг сентябрь соо ерээ һэн. Мүн поездын техникэ абтажа эхилээ. «Уралстроймеханизация» трестын оньһожоруулагдамал нүүдэл дүрбэн колонно мүн лэ сентябрь һарада эмхидхэгдэжэ захалһан юм. Эдэ организацинууд бүри энэ жэлдэ ехэ хүдэлмэри хэхэ, ерэхэ жэлэй түсэбтэ даабари дүүргэхэ арга хангаха ёһотой. Жэшээлхэдэ, 11-дэхи тоннельнэ отряд октябрь-ноябриин туршада Тазы—Уоян, Уоян—Хойто-Муйска тоннелиин баруун портал гэһэн саг зуурын авто-харгы барижа дүүргэхэ байна. Эдэ харгынууд бүри декабрь соо ашаглагдажа эхилхэ ёһотой. Тоннельнэ отряд 1975 ондо Байгалай тоннелиин зүүн портал — Нижнеангарск, Уоян—Хойто-Байгалай тоннелиин баруун портал гэһэн саг зуурын харгы бариха юм.

Тоннельнэ отряд 1975 ондо Курля тосхондо байрын, культурно-ажаһуудалай барилганнуудай 11 миллион түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэхээр бэлэдхэл энэ жэлдэ дүүргэхэ ёһотой болоно. Мүн энэ отряд 1975 ондо Байгалай, Хойто-Муйска тоннелиин үйлэдбэриин бааза байгуулха бүхы хүдэлмэри дүүргэхэ, тоннелиин гараха хада малтажа эхилхэ юм. Ашаа тушаан абахаар Баргажанай-Адагай, Нижнеангарска портнуудай причалнуудые үргэдхэхэ даабари тоннельнэ отрядта үгтэнхэй. Иимэ хүдэлмэри 1975 оной түрүүшын кварталда дүүргэгдэхэ байна.

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта.).

АГУУЕХЭ ОКТЯБРИИН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ ЖЭШЭЭГЭЭР

Петр Иванович Павлов арбан гурбадахи жэлээ Худанай леспромхоздо тракторстаар хүдэлнэ. Тэрэ модо таллуулан шэрэхэ баян дүршэлтэй болоһон хүн юм. Ажалдаа харюусалга ехэтэйгээр хандадаг. Тиимэһээл трактораа бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглажа, даабаряа үлүүлэн дүүргэжэ шадана. Үнэн сэхэ, урагшаа һанаатай энэ хүдэлмэришэн 1964 оноһоо хойшо бага комплексно бригада хүтэлбэрилнэ. Хамта хүдэлдэг хүдэлмэришэдэйнгээ урда шанга эрилтэ табина. Залуу хүдэлмэришэдтэ зүбшэл заабари хэлэжэ, үдэр бүри улам эршэтэйгээр хүдэлхыень уряалан ябадаг. Петр Иванович ажалаа зүбөөр эмхидхэнэ. Тиимэһээл тэрэнэй бригадын гэшүүд хүдэлмэриин минута бүхэнние зүбөөр хэрэглэжэ, бага гаргашатайгаар ехэ модо бэлэдхэнэ.

Энэ бригадын коллектив байгша оной эхинһээ 1,5 халаан соо модо бэлэдхэжэ эхилээ. Халаан бүриингөө даабари 15—20 кубометрээр үлүүлэн дүүргэдэг юм. Эдэнэр һаяшаг 76 мянган кубометр модо бэлэдхэхэ юһэдэхи табан жэлэйнгээ даабари амжалтатайгаар дүүргэөд, 1976 оной түсэбөөр модо бэлэдхэжэ эхилээ.

— Модо бэлэдхэхэ шэнэ арга хэрэглэһэнэй ашаар лэ табан жэлэйнгээ даабари болзорһоонь урид дүүргэөбди, — гэжэ Петр Иванович Павлов хөөрэдэг.

Эдэнэр саашадаа бүри эдэбхитэйгээр хүдэлхэ гэһэн шухалын шухала зорилго урдаа табяа. Г. Т. Михайлов, А. Л. Ларионов, П. Е. Коновалов гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг бригадануудай коллективүүд ойрын үдэрнүүдтэ модо бэлэдхэхэ юһэдэхи табан жэлэйнгээ даабари дүүргэхэнь. Ажал хэрэгээ һайн мэдэдэг, шэнэ онол арга хэрэглэн үдэр бүри улам эршэтэйгээр ажалладаг хүдэлмэришэд Худанай леспромхоздо олон. Эдэнэй оролдолго шадабариин ашаар һайн шанартай модон ехээр бэлэдхэгдэнэ.

Н. ТЮРНЕВ.

ҮГЭДӨӨ ХҮРЭХЭ АРГАТАЙБДИ

Буряадай мебельнэ комбинадай коллектив һайн шанартай продукци ехээр гаргахын тули яһала оролдоно. Бии байгаа арга боломжонуудаа хүсэд дүүрэнээр хэрэглэхын тула эршэтэй шангаар хүдэлнэ. Цехүүдэй, мастерска участогуудай коллективүүд һайн шанартай продукци гаргаха гэһэн нэгэл хүсэлтэйгөөр мүрысэнэд.

Манай комбинадай хүдэлмэришэд байгша оной юһэ һара соо 2 миллион 170 мянган түхэригтэ диван, стул, стол, хубсаһанай шкафуудые хэхэ даабаряа 2 миллион 250 мянганда хүргэһэн байна. Юһэ һарын түсэбһөө гадуур 13200 кубометр модоной зомгоол гаргажа, Сэлэнгын целлюлозо-картонно комбинадта эльгээгээ.

Хараалагдаһан түсэбһөө гадуур 28 мянган түхэригэй продукци худалдагдаа. Комбинадаймнай хүдэлмэришэд жэлэй эхинһээ яһала эдэбхитэйгээр ажаллажа байна. Манай коллектив саашадаа улам эршэтэйгээр хүдэлжэ, юһэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи, тодорхойлхы жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргэхэнь лабтай.

А. КОНДРАТЬЕВА,
комбинадай түсэблэлгын таһанай экономист.

НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИ

Октябриин 24-дэ Улаан-Үдэ хотодо «Байгал далай шадархи үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөхэ ба байгаалиин баялигые ашагтайгаар хэрэглэхэ асуудалнууд» тушаа научно-практическа конференци хүдэлмэреэ эхилээ. Энэ конференциие КПСС-эй Буряадай обком, СССР-эй СО АН-ай Буряадай филиал, СССР-эй СО АН-ай экономикын ба промышленна үйлэдбэри эмхидхэхэ институт зарлаа.

Конференцидэ СССР-эй, РСФСР-эй зарим министерствэнүүд болон зургаануудай түлөөлэгшэд, Эрхүүгэй, Шэтын областьнуудай, Буряадай АССР-эй түлөөлэгшэд, Москва, Ленинград, Новосибирск, Эрхүү, Шэтэ хотонуудай эрдэмтэд, Буряадай АССР-эй партийно-совет, ажахын эдэбхитэд хабаадалсана.

СССР-эй СО АН-ай Буряадай филиалай президиумэй түрүүлэгшэ **В. Р. Филиппов** конференци нээгээ.

Энэ үдэр зүбшэхэ асуудалаар элидхэлнүүд хэгдээ.

М. БУЛАГАЕВ.

ҺОНИРХОЛТОЙШЬЕ, ТУҺАТАЙШЬЕ

1974 оной октябриин 23-най үдэр Буряадай хүдөө ажахын туршалгын станцида КПСС-эй райкомуудай нэгэдэхи секретарьнарай, аймгүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэрэй семинар болоо. Семинарта хабаадагшад «Газарай хүрьһэ гэмтэлгэһээ хамгаалха агротехническэ болон эмхидхэлэй хүдэлмэри тухай», «Хүрьһэ гэмтэлгэһээ хамгаалха машинанууд ба тэрэниие бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ» гэһэн асуудалнуудаар тус станциин хүдэлмэрилэгшэд, Буряадай АССР-эй габьяата агрономууд А. Н. Стрелковой, Б. Ч. Гомбоевой хөөрөөе шагнаад, поли дээрэ табигдаһан иимэ олон машинануудые хараһан байна. Илангаяа хүрьһэ урбуулангүй элдүүрилэгдэһэн поли дээрэ тарилга хэхэ «СЗС-2,1» түхэлэй шэнэ сеялкэ олоной анхарал татаа. Энэ сеялкэ нэгэн доро культиваци хэхэ, үрэһэ тариха, минеральна үтэгжүүлгэ оруулха, газарай хүрьһэ нягтаруулха түхеэрэлгэнүүдтэй байха юм. Мүн хүрьһэндэ байһан хягай үндэһэ суглуулжа, газар дээрэ гаргажа хаяха түхеэрэлгэтэй «КП-3,8» түхэлэй культиваторые, хүрьһэндэ аммиачна уһа оруулха машинануудые һонирхон хараа.

Удаань семинарта хабаадагшад Ивалгын ОПХ-да хүдэлгэгдэжэ захалһан диспетчерскэ албантай танилсаа. ОПХ-гай директор В. Е. Вахрунов хээрэ хүнгэн автомашинаараа ябажа байгаад, совхозойнгоо ахамад мэргэжэлтэдтэй, отделениие эрхилэгшэдтэй, бригадирнартай радиогоор хөөрэлдэхэ, яаралтай захяа, заабари үгэхэ аргатай болоһоноо харуулаа.

Тиигээд семинарта хабаадагшад Ивалгын ОПХ-гай түбэй тоог хаража, ороһо тараанай, олон жэлэй ногооной сортовой үрэһэ сэбэрлэдэг, хатаадаг, томо жэжээрнь илгадаг хэлхы олон машинануудтай танилсаһан байна. Илангаяа үрэһэ хатааха, сэбэрлэхэ, томо жэжээрнь илгаха машинанууд, тус бүреэ 28 тонно үрэһэ ородог 8 томо бункер олоной анхарал татаа. Эдэнь ГДР-һээ асагдажа, тодхогдоһон байна.

Һүүлээрнь 5 мянган эмэ тугал, буруу, хашарагуудые нэгэн доро түлжүүлхэ ажахынууд хоорондын шэнэ комплексын барилгануудые хараа. Эндэ Буряадай хүдөө ажахын туршалгын станциин директор, ветеринарна эрдэмэй кандидат К. Л. Барьядаев энэ комплекс тухай һонирхолтойгоор хөөрэжэ үгөө.

Семинарта КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. Модогоев хабаадаа.

Б. ГЫЛЫКОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Семинарта хабаадагшад газарай хүрьһэ урбуулангүйгөөр элдүүрилхэ, тарилга хэхэ, үтэгжүүлгэ оруулха техникэтэй танилсажа байна.

...ЭГЭЙ ПАРАД БА ...АЛШАДАЙ ЖАГСААЛ ...ШКЕНТДЭ БОЛОБО

...ЕНТ. (ТАСС-ай ...р.). Республикын ... байгуулагдаһаар, ...най компартиин ...һээр 50 жэлэй ой...лагдаһан баярай ... ндэ болобо.

...танай олон городуудай ... түлөөлэгшэд, Ташкентын хүн зон һайндэрэйхеэр шэмэглэгдэн гоёогдоһон В. И. Ленинэй талмай дээрэ октябриин 23-да суглараад, сэрэгэй парад, ажалшадай һайндэрэй жагсаал хүхинөө.

Манай олон үндэһэ яһатанай Эхэ ороной арадуудай бата хани барисаан тухай дэбтэр дотор хэтэ мүнхэдөө орохо бүлэг болон бэшэгдэһэн, Совет Узбекистанай түүхэ сугларагшадай урдуур харагдан үнгэрхэдэл гэнэ.

Ташкентдэхи һайндэрэй жагсаал хадаа Ленинскэ партияа тойрожо совет хүнүүдэй нягтаар нэгэдэнхэй байһанай, коммунизмын нангин сурталда эдэнэй үнэн сэхэ байдагай, социалис Эсэгэ оронойнгоо хүсэ шадалые улам бэхижүүлхэ гэжэ саг үргэлжэ эрмэлзэдэг байһанай эли тодо гэршэ болоно.

ШЭНЭ ТАСС ҺОНИН

США-гай гүрэнэй секретарь, национальна аюулгүйе сахиха асуудалнуудаар президентын туһалагша Г. Киссинджер, урда тээнь хэлсэгдэһэнэй ёһоор, СССР ба США-е һонирхуулдаг асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхын тула октябриин 23-да Москва ерээ.

США-гай, СССР-эй гүрэнэй тугуудай хиидхэгдэһэн

Г. КИССИНДЖЕР МОСКВА ЕРЭБЭ

Внуковска аэродром дээрэ Г. Киссинджерые КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй нэгэдэхи орлогшо В. В. Кузнецов, СССР-һээ США-да байдаг элшэн сайд А. Ф. Добрынин, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагша А. М. Александров, СССР-эй МИД-эй коллегиин гэшүүн Г. М. Корниенко, СССР-эй МИД-эй протокольно таһагые даагша Д. С. Никифоров гэгшэд угтаба.

США-һаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд У. Стессел угталсаа.

США-гай гүрэнэй департаментын харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд Х. Сонненфелд, А. Хартман, А. Атертон, У. Хайлэнд, У. Лорд ба бусад тушаалтад Г. Киссинджертэй хамта ерэлсэбэ. (ТАСС).

Хэлсээнүүдтэ гар табигдаа

СССР-эй гадаадын худалдаа наймаанай банк, Японой экспортно-импортна банк Алас-Дурнын модо ашаглаха проектые мүнгөөр хангахын тула 550 миллион долларой кредитнэ хэлсээнүүдтэ октябриин 23-най үдэр Москвада гар табиба. (ТАСС).

КПСС-эй ОБКОМОЙ III ПЛЕНУМ

БАМ—БҮГЭДЭ АРАДАЙ БАРИЛГ

КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. МОДОГОЕВОЙ элидхэлэй түгэсх

(Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

572-дохи барилга-хабсаралгын поезд Нижнеангарскда. Уоянда барилгашадай байрлаха саг зуурын һууринуудые бодхохо хүдэлмэри бүхы аргаар түргэдхэхэ, үргэдхэхэ ёһотой болоно. 1975 ондо 572-дохи СМП Нижнеангарск — Байгалай тоннелиин зүүн порталай. Уоян-Хойто-Байгалай тоннелиин баруун порталай участогай түмэр замай баригдаха газар сэбэрлэхэ, модо отолон унагааха юм. Тазы-Уоян гэһэн авто-харгын газар малталгын, барилгын хүдэлмэри дүүргэхэ, мүн энэ харгые бүхэли жэлэй хугасаада ашаглагдаха трасса болгохо даабари энэл поездто үгтэнхэй.

«Востоксибтрансстрой» трест ашаа буулгалгын баазын, ОРС-ын, Таловка станциин автобазын объектнүүдэй барилга хангаха, тэрэшэлэн Таловка—Уоян гэһэн авто-харгыгаар жолоошодой амарха ба автомобильнуудай техническэ харууһа эмхидхэхэ пунктнуудые бариха болоно.

«Уралстроймеханизация» трестын 137-дохи, 138-дахи, 139-дэхи, 140-дэхи оньһожоруулагдамал колоннонууд ехэ хүдэлмэри хэхэ байна.

Саашань элидхэлшэ сагдары шиидхэгдэхэ ёһотой эмхидхэлэй асуудалнууд тушаа тогтон хэлээ. Эдэ ямар асуудалнууд бэ гэхэдэ, мүнөө элдэб захиргаануудта мэдэлтэй бүхы эмхи, организацинуудые нэгэдүүлхэ нэгэ управлени байгуулха: БАМ-ай барилгада эльгээгдэжэ байгаа ехэ ашаа саг соонь асарха, хэрэгтэй газартань хүргэхэ тусхай албан (материально-техническэ хангалгын, ашаа шэрэлгын, харгы ашаглалгын албан) эмхидхэхэ хэрэг болоно.

Мүнөөдэрэй эгээл шухала нүгөөдэ асуудал гэхэдэ. — БАМ-ай барилгашадые эдеэ хоолой продуктнуудаар, нэн түрүүн һүөөр, хартаабхаар, овощоор хангажа шадаха хүдөө ажахые Баунтын ба Хойто-Байгалай районуудта хүгжөөхэ асуудал мүн.

Хойто-Байгалай, Баунтын аймагуудта мүнөө хүдөө ажахын 6 артель, Яруунын аймагай Витимэй совхозой нэгэ отделени ороно. Колхозуудай олонхинь бага бэшэ арга боломжонуудтайшье һаа, экономическа талаараа һула юм. Тэдэнэй газар дээрэһээ орооһоной, хартаабхын, овощой муу бэшэ ургаса абажа болохо, бэлшээри дээрэнь мяха-һүнэй мал үсхэбэрилхэ хэрэгтэй. Мүнөө дээрээ эдэ арга боломжонууд муугаар хэрэглэгдэнэ. Нёдондо эдэ аймагуудай бүхы ажахынууд хамта дээрээ оройдоо 157 тонно орооһо, 189 тонно хартаабха, 44 тонно овощ, 526 тонно мяха, 1,5 мянган тонно һү абаһан юм.

КПСС-эй обком болон республикын правительство эдэ аймагуудта хүдөө ажахын продукт абалгые горитой ехээр хүгжөөхэ бааза бэлэдхэхын тула Хойто-Байгалай ба Баунтын аймагуудта колхозуудай үндэһэ һуури дээрэ совхозуудые байгуулха асуудал РСФСР-эй правительствын үмэнэ табиһан байна. Мүнөө энэ асуудал шиидхэгдээ. Хойто-Байгалай Калининай нэрэмжэтэ, «Рассвет», «Дружба» колхозуудай үндэһэ һуури дээрэ «Северный» гэжэ совхоз байгуулха хүдэлмэри эдэ үдэрнүүдтэ дүүргэгдэжэ байна. Баунтын аймагай колхозуудай үндэһэ һуури дээрэ «Джилиндинский» ба «Амалатский» гэжэ хоёр шэнэ совхоз эмхидхэгдэжэ байна. Эдэнэр республикын совхозуудай нэгэдэлдэ сэхэ мэдэлтэй байха юм.

Хоёр аймагай ажахынуудта 43 мянган гектар хүдөө ажахын талмай даалгагдаа, тэдэнэй оройдоо 2780 гектарынь хахалагдадаг газар болоно. Энэнь ехэ бага гээшэ.

Республикын Госпланай тодорхойлһоной ёһоор, Баунтын аймагай совхозуудай хахалагдадаг газарай талмайе ерэхэ табан жэлдэ 4 мянган гектар, Хойто-Байгалай аймагай «Северный» совхоздо 1,8 мянган гектар гэхэ гү, али хоёр хоёр дахин ехэдхэжэ болохоор байна.

Урдань бидэнэй урда иимэ эрилтэ табигдаагүй, мүн багахан колхозууд хүсэ шадалшьегүй байгаа. Мүнөө эрхэ байдал хубилжа байнхай. Тиимэһээ тааруу һайн, сүлөө байһан газар хахалхатай хамта зарим газарые һөөг бургааһанһаа сэбэрлэжэ, намагтай участогые хатаажа болохо юм.

Хойто зүгэй районуудта хартаабха ургуулгые ойрын жэлнүүдтэ 750—800 тоннодо, овощ 300—350 тоннодо хүргэхэ шухала. БАМ-ай барилгашадые эртын овощёор хангахын тула «Северный» совхоздо теплично-парнигай ажахы байгуулхаар багсаагдана.

Госплан Худалдаа наймаанай министерствэтэй болон совхозуудай нэгэдэлтэй хамта ойрын жэлнүүдтэ хэды хартаабха ба овощой хэрэглэгдэхэ байһые тодорхойлхо, тарилгын талмай үргэдхэхэ, хартаабха, овощ ургуулгые оньһожоруулха, хэрэгтэй бүхы юумээр хангаха. нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, 1975 ондо хэрэгтэй .зэргын хартаабха, овощ абахаар бүхы юумэ хэхэ ёһотойбди.

Барилгашад өөһэдөөшье хартаабха, овощёор хангагдаха тухай анхарха болоно. Хартаабха, овощ хадагалха хранилищи бариха шухала. Барилгашадые һүөөр хангахын тула үнеэдэй тоо толгой олошоруулха хэрэгтэй. Үнеэдые модон байрада байлгахын тула бүхы совхозуудта үбэлдөө модо бэлэдхэхэ, госплем нэгэдэлээр һайн үүлтэрэй тугалнуудые асаруулха шухала.

Муйска нугын хүдөө ажахые хүгжөөхэ асуудалда онсо анхарал хандуулхаар. БАМ-ай трассада дүтэ энэ нуга республикымнай түбэй аймагуудһаа бага илгаатай. Орооһо таряа, тэжээлэй ургамалнууд. хартаабха, овощ ургуулхада таатай зохид. 30 мянган гектар талмай хүдөө ажахын хэрэглэмжэдэ хэрэглэхээр. Энэ хадаа овощ-һүнэй шэглэлтэй целиннэ томо совхоз байгуулха арга олгоно.

Тиимэһээ партиин обком арбадахи табан жэлдэ Муйскда целиннэ совхоз барихаар проект зохёолгые 1975 ондо эхилхые шухалада тоолоно.

Элидхэлшэ саашань БАМ-ай барилгашадай культурно-ажаһуудалай эрилтэ хангаха тухай дэлгэрэнгыгээр тогтоо.

Партиин обкомой заабаряар республикын бүхы министерствэ, захиргаанууд, тэрэшэлэн БАМ-ай барилгатай холбоотой аймагуудай партиин райкомууд, аймгүйсэдкомууд магистралиин барилгашадые хангаха тодорхой түсэб зохёоһон байна. Эдэ түсэбүүд согсологдоо, тэдэнэй дүүргэлтэ партиин обкомой таһагуудай хиналтада абтаа.

Республикын зарим министерствэ, захиргаанууд БАМ-ай барилгашадые культурно-ажаһуудалай талаар хангаха муу бэшэ хэмжээ ябуулгануудые хараалаа гэжэ тэмдэглэхээр. Гэбэшье эдэ хэмжээ ябуулганууд дутагдалтай. Иимэ асуудал абажа үзэе. Холын участогуудаар тараһан, ганса вертолёдуудаар холбогдодог барилгашад хубсаһа хунараа хаана угааха, сэбэрлэхэб, гуталаа хаана хадхаха, заһахаб? Арад зоной ажаһуудалай эрилтэ хангадаг министерство эдэ асуудалнуудые шиидхэхэ ёһотой бэшэ юм гү?! Хэлхеэ холбооной управлени БАМ-ай трассын хэлхеэ холбоо хүгжөөхэ тухай, «Орбита» бэрихэ хүрэтэр һайн хэмжээ ябуулга хараалаа. Эдэ бүхы юумэнь хоёр-гурбан жэлэй хугасаада бэелүүлэгдэхэ юм. Харин мүнөө дээрэ барилгашадта бэшэг, газетэ, журнал хайшан гэжэ хүргэхэ, радио шагнаха тухайнь управлени анхарха ёһогүй аал! Мүн лэ иимэшүүгээр кинофикациин управленидэ, зарим бусад захиргаануудта хандахаар.

БАМ-ай барилгашадые худалдаа наймаагаар хангаха шухала. КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй хэмжээ ябуулгануудаар магистралиин барилгашадые эдеэ хоолоор, промышленна эд бараагаар хангаха гэжэ хараалагдаа. Холын Хойто Зүгэй районуудта ажаллаха барилгашадай бүхы эрилтэ хангаха арга олгогдоно. Харин эд бараа хэрэглэгшэдтэнь хүргэхын тула бааза, магазин, столово гэхэ мэтые бариха талаар горитой хүдэлмэри хэгдэхэ ёһотой.

БАМ-ай манай эндэхи участогые хангахаар һаяхан эмхидхэһэн таһагай хүдэлмэрилэгшэд республикын Худалдаа наймаанай министерствэтэй, партиин обкомой худалдаа наймаанай таһагтай хамта худалдаа наймаанай түрүүшын ээлжээнэй объектнүүдэй барилга хараалаа. Пекарни, хранилищи, склад, столово, магазин гэхэ мэтэ 95 барилга баригдахаар тодорхойлогдоо. Тэдэнэй 32-ынь бүри энэ 1974 ондо баригдаха ёһотой юм.

Улаан-Үдэ городой промышленна олон коллективүүд БАМ-ай барилгашадые шефтээ абаха һайн үүсхэл гаргаа. Һайшаама энэ үүсхэлые горком дэмжэһэн байна. Үнэхөөрөө ашата туһатай байхаар энэ хүдэлмэри эмхидхэхэ шухала.

Манай ажахын болон культурна хүгжэлтын бүхы түсэбүүдые амжалтатайгаар дүүргэхэ гол шухала арга нүхэсэл хадаа политическэ талаар хангалга, партийно-эмхидхэлэй болон политическэ хүдэлмэриин үндэр хэмжээн болоно. Коммунистнуудые зүбөөр хубаарилан табибал, үйлэдбэриин гол участогуудта партийна нүлөө ехэдхэбэл, үйлэдбэриин тодорхой зорилго шиидхэхэ хэрэгтэ ажалай коллективүүдэй эдэбхи үүсхэл зорюулхаар политическэ хүдэлмэри эмхидхэбэл, амжалта туйлагдаха байна.

Мүнөө үедэ БАМ-ай трасса дээрэ хамта дээрээ 1,5 мянган хүн ажаллана. Тэдэнэй тоодо ганса барилгашад бэшэ, газар шэнжэлэн тодорхойлогшод. геологууд оролсоно. Тэдэнэр бултадаа БАМ-ай ашата туһада хүдэлнэ. ажалай нэгэ коллектив болоно.

Олон газарта тараһан эдэ бүлэг, отрядуудые нэгэ коллектив болгон бүридүүлэн нэгэдхэхэ гээшэ коммунистнуудай, партийна бүлэгүүдэй, партийна эхин организацинуудай, тэрэшэлэн партиин райкомуудай гол шухала зорилго болоно.

Эхэ оронойнгоо анхарал оролдолгоор хүрэ[...] БАМ-ай барилгашад[...] коллективтэ оролсо[...] һэн мэдэрэл трасс[...] мэришэн бүхэнэй э[...] риг бадаруулна, хүс[...] нэмээнэ, шэн габьят[...] да зоригжуулна.

БАМ-ай бари[...] дунда политическэ х[...] ри эмхидхэхэ хэрэг[...] нөө бэрхэшээл дайр[...] Хүнүүд ондо ондоо [...] нүүнэ, коллективүүд[...] нэ хүнүүд нэмэн [...] Партийна организ[...] эдэ бүгэдые хараад[...] өөрынгөө хүдэлмэр[...] хай һайнаар эмхидх[...] гатай.

БАМ-ай барилгата[...] боотой партийно-п[...] скэ хүдэлмэриин гол[...] лэл пленумэй үзэм[...] бигдаһан эмхидхэл[...] тическэ хэмжээ ябу[...] тодорхойлогдонхой. [...] обкомой таһагууд, [...] эй райкомууд, [...] ерээдүйн партком[...] БАМ-ай эмхинүүдэй[...] на эхин организаци[...] хэмжээ ябуулга б[...] байна.

— Партиин плену[...] асуудал зүбшэн [...] КПСС-эй ЦК-гай [...] СССР-эй Министр[...] Соведэй тогтоолоор [...] һан зорилгые б[...] хэрэгтэ областной [...] организациин анхар[...] дуулха, эдэ зорил[...] амжалтатайгаар ш[...] хэрэгтэ нүлөөлхэ [...] ниинь дамжаггүй, [...] элидхэлэй түгэсхэл[...] дэглэгдэһэн байна.

ЭЛИДХЭЛ ТУШАА ҮГЭ ХЭЛЭЛГЭ

КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь **А. У. Модогоевой** пленум дээрэ хэһэн элидхэл зүбшэн хэлсэлгын эхилхэдэ партиин горкомой секретарь **С. В. Ангапов** түрүүлэн үгэ абана.

— БАМ-ай барилгашадай захил болзорһоонь урид, эрхим шанартайгаар дүүргэхэ. «БАМ-ай захил дүүргэлгэдэ — ургэн харгы» гэһэн уряа доро социалис мүрысөө улам дэлисэтэйгээр дэлгэрүүлхэ гээшэ городой партийна организациин, хотын бүхы ажалшадай бэелүүлхэ мүнөө үеын эгээл хүндэтэй хэрэгынь болоно. — гэжэ нүхэр Ангапов онсолон тэмдэглэбэ.

Хотын эгээл залуу предприяти болохо хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг завод мүнөө ехэ барилгын захил хэжэ эхилэнхэй. Саашадаа тус завод БАМ-ай захил бүтээдэг гол предприятинуудай нэгэн болохо юм. Тиигэбэшье мүнөөнһөө ехэ харюусалгатайгаар даабарнаа бэелүүлнэ. Энэ үедэ БАМ-ай барилгын баазанууд болохо Шимановска, Нижне-Удинск руу түмэр хэрэгсэлнүүдые ябуулжа байна. Саашадаа тус коллектив бүри ехэшье, орёошье захилнуудые хэхэ болохо юм. Ерэхэ жэлэй түрүүшын хахалдай туршада БАМ-да 3 мянга гаран тонно түмэр хэрэгсэлнүүдые бүтээжэ ябуулха уялгатай гэжэ үгэ хэлэгшэ тодорхойлоо.

Улаан-Үдын судна бүтээлгын завод, түмэр замай Улаан-Үдын отделени, авиапредприяти Байгал-Амарай түмэр замай ехэ барилгада бодото туһаламжа үзүүлжэ эхилээ. Тэрэ туһаламжаяа улам арьбадхаха гол зорилготой. Жэшээнь, судна бүтээлгын заводой коллектив БАМ-ай барилгада туһалха угтамжын түсэб хараалаад. тэрэнээ болзорһоонь урид дүүргэһэн байха юм.

Тиихэ зуура үгэ хэлэгшэ БАМ-ай захил саг болзор соонь, эрхим шанартайгаар дүүргэхэ хэрэгые партиин горком, райкомууд болон партийна организацинууд үдэр бүриингөө хиналта доро абанхай. партийно-эмхидхэлэй, киитэ-политическэ бүхы хүдэлмэри мүнөө үе сагай шухала асуудалда хандуулагдаинхай гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Хойто-Байгалай аймагай газар дээгүүр мүнөө үе сагай агууехэ барилга — Байгал-Амарай түмэр зам гараха юм. 470 шахуу километртэ һунаха харгын 22 километрынь газар доогуур гэхэ гү, али үндэр хадануудые сүмэлэн һэтэлхэ байна. Мүнөө ангуушад, оро үсхэгшэд болон загаһашадай ажаһуудаг холын хойто, нютагууд энэ магистралиин ашата туһаар хүгжэнги промышленностьтай аймаг болохо.

Ерээдүйн энэ ехэ хубилалта тухай КПСС-эй Хойто-Байгалай райкомой нэгэдэхи секретарь **П. И. Бутковский** үгынгөө эхиндэ тогтоо. Энэ барилга ехэ хүндэтэй, тон харюусалгатай хэрэг мүн. Барилгада хүдэлхөөр ерэхэ хэдэ мянган хүнүүдые алишье талаарнь һайн бэлэдхэлтэйгээр угтаха гол уялгатайбди гэжэ хэлэбэ. Эгээ мүнөө үедэ автомобильна шэнэ харгы баригдажа захалаа. Тэрэшэлэн шэнэ порт, шэнэ город, шэнэ тосхон болон аэропорт баригдахаар хараалагдана. Нижнеангарскын пристань шэнэдхэн заһагдаха байна.

Энэ магистралиин баригдажа, ашаглагдажа эхилхэтэй хамта аймагай газар дайдын ашагта малтамалнуудые, хада хүбшын модые ашаглаха ехэ арга боломжо олдохонь. Эндэ жэл соо ерэхэ сагта 300—400 мянган кубометр модо бэлэдхэхэ шадалтай томо леспромхозууд байгуулагдахаар түсэблэгдэнэ.

Түмэр замай барилгын эхилхэтэй, мүн промышленностиин хүгжэжэ захалхатайнь хамта аймагай хүн зон улам олон болохо байна. Ушар иимэһээ тэдэнине эдеэ хоолой зүйлнүүдээр гүйсэд хангаха үшөө нэгэ зорилго тобойн гараха байһаниинь элитэ. Түмэр замай оршон тойронхи газар дайдые ашаглаха ехэ зорилго шиидхэхэ эрилтэ табигдана. Энэ зорилгоор мүнөө Дээдэ-Ангарада «Северный» гэжэ шэнэ совхоз байгуулагдажа захалба. Хүдөө ажахын хүдэлмэрине оньһожоруулха, шэнэ газар элдүүрилхэ, намагналхи хатааха шухала хүдэлмэри үргэнөөр эмхидхэхэ асуудалнууд тушаа нүхэр Бутковский дэлгэрэнгыгээр тогтоо.

БАМ-ай барилгашад энэ аймагта ерэжэ эхилээ. Тэдэнэй ажаһуудалай, культурна, мүн бусад эрилтэ хэрэглэмжые һайнаар, жэншэдгүй хангаха гээшэ түбхын түрүүндэ шиидхэхэ хэрэг. Теэд эдэ асуудалнуудые иматгал республикын эмхи зургаануудай, ажахын органуудай эдэбхитэй хабаадалгатайгаар шиидхэгдэхэ байһан тула үгэ хэлэгшэ тэдэнэй ажал ябуулга тушаа ажаглалта хэһэн, эрилтэ табиһан байна.

БАМ дээрэ ажаллажа байһан хүдэлмэришэд болон тэдэнэй гэр бүлэнэртэ медико-санитарна туһаламжа үзүүлхэ хэрэгэй яажа шиидхэгдэжэ байһан тухай республикын элүүрые хамгаалгын министр **Л. Д. Мадыева** үгээ зорюулаа. Хойто-Байгалай, Хурамхаанай, Баунтын аймагуудай главна врачнарай зүблөөн республикын, городой эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй хабаадалгатайгаар боложо үнгэрһэн байна. Заха холын хүбшэ тайга соо ажаллажа байгшадай энхэ элүүрые сахин хамгаалха, алибаа үбшэнһөө һэргылхэ хэмжээнүүд абтаһан, медицинскэ нүүдэл туһаламжа эмхидхэгдэһэн. Эм домоор, медицинскэ хэрэгсэлнүүдээр хангаха, медигүүдые тэрээн уруу эльгээхэ гэхэ зэргын шухала хэмжээнүүдэй абтаһан тухай министр пленум дээрэ мэдээсээ. Тиихэдэ министерствын, республиканска эмнэлгын газарнуудай хүдэлмэрилэгшэд барилгашадта ошожо байдаг. Доодо-Ангарай больницын дэргэдэ республиканска больницын санитарна авиациин филиал нээгдэһэн байха юм.

Гэхэтэй хамта бэелүүлэгдэжэ байһан эдэ хэмжээ ябуулганууд хамагай эрилтэ гүйсэд яашье хангажа шадахагүй байна. Тиимэһээ энэ хэрэгые саашадань улам һайжаруулха, медицинскэ туһаламжа бүри үргэдхэхэ хэмжээнүүд тухай үгэ хэлэгшэ тогтоо.

Манай республикын хойто аймагуудай газар дээгүүр ходо гараха түмэр замай барилгада хэрэгтэй болохо техникэ, түхеэрэлгэ, материал болон элдэб эд хэрэгсэлэй ехэнхи хубинь автомобильна транспортаар абаашагдаха зэргэтэй. Тэрэ ехэ ашаан Татаурово — Баргажан-Адаг — Тазы — Уоян гэжэ 700 километртэ һунаһан харгыгаар зөөгдэхэ болоно.

Энэ ута харгые заһаха, шэнээр бариха хүдэлмэриин ямар ехэ удха шанартай, бүри зайлашагүйгөөр ойрын сагта дүүргэхэ хэрэгтэй байһан тухай республикын автомобильна харгы бариха, заһабарилха управлениин начальник **М. В. Поспелов** тогтоһон байна.

Тиихэ зуураа Баргажанай трактын, гол горходой хүүргэ болон паромой мүнөө үеын байдал хүндэ ашаатай томо машинануудай һаадгүй, түргэн ябадалые хангаха шадалгүй байһыень элирхэйлээ. Энэ харгын мүнөөнэй байдалые олон түлөөлэгшэдэй хабаадалгатай ехэ комисси шэнжэлжэ дүүргээд, өөрыгөө тодорхойлһон тобшололые дээдын зургаануудта мэдээсэһэн байха юм.

— Байгал-Амарай магистралиин барилгын түүхэ домогые уран һайханаар зураглан харуулха хубитай байһанаа культура ба искусствын ажал ябуулагшад, бүхы творческо хүдэлмэрилэгшэд тон ехэ харюусалгатайгаар мэдэрнэ. Манай уран зохёолшод, уран зураашад болон артистнар БАМ-ай барилгашадай баатарлиг, эсэшэ сусашагүй ажалые уран һайханаар мүнхэлэн харуулха оюун хүсэлэнтэй. — гэжэ республикын культурын министр **П. Н. Нимаев** хэлээ.

Республикын творческо холбоонууд, театрально-уран һайханай, соёл культурын эмхи зургаануудай коллективүүд БАМ-ай барилгашадые хангаха талаар ямар хэмжээ ябуулгануудые хараалһан, тэдэнээ хэр зэргэ дүүргэжэ байһан тушаа үгэ хэлэгшэ тодорхойгоор тогтоо.

Хараалһан түсэбөө бэелүүлэн, БАМ-ай барилгашадта 90 шахуу концерт харуулагдаа. Тэдэнэй үмэнэ мэдээжэ артистнууд, суута коллективүүд оюун бэлигээ харуулһан байна. Хойто-Байгалай аймагай культурын байшангай агитбригада эдэбхитэй хүдэлмэри ябуулна. Һаяар уран зураашад выставкэ эмхидхэхэнь. Ерэхэ жэлдэ улам саашадаа барилгашадые культурна талаар хангаха хэрэгые бүри үргэдхэхэ, соёлой эмхи зургаануудай ажал ябуулгые бүри һайжаруулха хэмжээнүүд абтажа байна.

Байгал-Амарай магистраль — залуушуулай бүхэсоюзна габшагай барилга. Тиимэһээ республикын комсомолшууд болон залуушуул энээнэй байдалай түлөө ехэ харюусалгатай байһанаа омог түгэлдэрөөр мэдэрнэ. Манай Буряад ороной газар дээрэ энэ барилгын эхилхэтэй сасуу республикын комсомол-тоннельнэ 11-дэхи отрядые шефтээ абаа һэн. Энэ отрядта манай комсомолшууд хүдэлнэ. Гэхэ зуура республикын комсомолшууд болон залуушуул хүдэлһэн хүдэлһэн газартаа габшагайгаар ажаллажа, БАМ-ай захил бүтээлгэдэ өөһэдынгөө хубитые оруулалсаха хүсэлэнтэй байһан тухайнь ВЛКСМ-эй обкомой нэгэдэхи секретарь **В. Д. Раднаев** энэ пленум дээрэ үгэ хэлэхэдээ тусхайта тогтоһон байна. Гадна ВЛКСМ-эй Улаан-Үдын горкомой бюро 1974 — 1975 онуудай туршада БАМ-да хүдэлэгшэдтэ 50 мянган ном суглуулжа эльгээхэ гэһэн шиидхэбэри абаа. Һурагшад болон пионернүүд 400 гаран тонно хаядаһан түмэр түдэгэ суглуулаа. Байгал-Амарай магистраль барилгада өөрөө хабаадалсаха эрхэ олохын түлөө мүрысөөн залуушуулай дунда дэлгэржэ эхилээ. Тэрэшэлэн студентнэрэй барилгын отряд эмхидхэхэ хараа бии.

Байгал-Амарай түмэр замай магистралиин оршон тойронхи байгаалиин баялигые, ашагта малтамалнуудые, ой модые зүбөөр, гүйсэд дүүрэн арадай ажахын хэрэгтэ зорюулха ехэ арга боломжын олдохо болоод байһан тухай, тэдэние яажа, ямар гуримтайгаар ашаглаха, анханда гүн тайга байһан газарта промышленность, хүдөө ажахы хүгжөөхэ тухай асуудалнуудта СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай президиумэй түрүүлэгшэ **В. Р. Филиппов** үгөө зорюулаа.

Ехэ замай оршон тойронхи газар дайдын геологиие шэнжэлхэ, тэндэхи баялигай, хэбтэшын хэмжээе тодорхойлхо, хойто аймагуудай ажахынуудай байдал, экономико-географическа шэглэлые элирхэйлхэ хүдэлмэридэ Буряадай филиалай эрдэмтэд өөһэдынгөө хубитые оруулалсаһан, һапамжаяа дурадхаһан байха гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Геологиин, газарай хүрьһэ шэнжэлгын, биологиин, географиин, экономикын болон бусад шухала асуудалнууд филиалай научно-шэнжэлгын программа соо гол һуури эзэлнэ. Эдэ асуудалнуудые мэргэжэл түгэс научна хүдэлмэрилэгшэд шиидхэхэ зэргэтэй.

Хойто аймагуудта юугээршье сэгнэшэгүй, олдохоёо шухаг байгаалиин олон ашагта баялигуудые геологууд бэдэрэн олоһон, хэмжээеынь тодорхойлһон, саашадаа геологическа бэдэрэлгые бүри үргэдхэхэ хараа зорилго тухай Буряадай геологическа управлениин главна геолог **П. Ч. Шабагоров** пленумэй хүдэлмэридэ хабаадагшадта элидхээ. Баригдажа эхилхээ байгаа Байгал-Амарай магистралиин оршон тойрон ойроо хүртөөгүй шухаг үнгэтэ металлнууд, түмэр, шулуу нүүрһэн, алтан гэхэ мэтые малтажа абаха, шанаржуулха, ашаглаха гээшэ манай республикын арадай ажахые улам хүгжөөхэ айхабтар ехэ арга боломжо болоно. Хэтын хэтэдэ хүнэй ябаагүй гэхээр гүн хүбшэтэ газарта ерэхэ сагта промышленность хүгжэн һалбарха байһаниинь үгэ хэлэгшын баримталһан гол болон тобшолол эли тодоор элирхэйлэгдэнэ.

БАМ-ай барилгын гол хүдэлмэри дүүргэжэ байгаа 11-дэхи тоннельнэ отрядай начальник **В. М. Кобляков** коллективэйнгээ дүүргэхэ зорилго. энэ талаар хэгдэһэн түрүүшын алхамууд тушаа тогтон хэлээ. Номгон далай хүрэхэ энэ харгы ехэ орёо барилга болохо юм. Тэрэ түргэнөөр, һайнаар баригдаха ёһотой.

Барилгын болзор ехэ бага. Байгал-Амарай магистралиин орёо оньһон түмэр замай хоёр тоннель энэ харгы нээхэ арга хангаха юм. Тиимэһээ БАМ-ай барилгануудай эгээл түрүүшын организаци манай тоннельнэ отряд болоно. Тоннельщигууд модо отолон унагааха, харгы, гэр байра бариха горитой хүдэлмэри дүүргээд, Байгалай тоннель хүрэбэ. Декабрь һарада Хойто Муйска шэлэ хүрэхэбди.

Магистраль барихын тула автомобильна саг зуурын харгы, барилгын найдамтай бааза байгуулха, тоннель хүрэхэ харгы, һууриин тосхонуудые бодхохо гэхэ мэтэ олон хүшэр зорилго табигдана. Эдэ зорилгонуудай түрүүшын ээлжээндэ шиидхэгдэхэ ёһотойнь материально-техническэ хангалга. БАМ-ай барилгашадта ехэ ашаан эльгээгдэнэ. Манай участогай эдэ ашаан Таловка станцида буулгагдаад, эндэһээ 1000 километрэй газартахи ерээдүйн Байгалай ба Хойто-Муйска тоннель хүргэгдэхэ юм. Энэ жэлдэ 20—35 мянган тонно элдэб ашаан, ерэхэ жэлдэ энээнһээ 3-4 дахин ехэ ашаан иишэ хүргэгдэхэ ёһотой.

Тоннельщигүүдэй, барилгашадай, оньһожоруулагдамал колоннонуудай хэдэ хэдэн авто-ажахынуудые нэгэдхэжэ, автотранспортна предприяти байгуулха дурадхал бидэнэр оруулнабди гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ. 1974 ондо уһаар гол ашаан зөөгдэһэн байна. Ерэхэ жэлдэ гол ашаамнай агаарай транспортаар шэрэгдэхэ гэжэ найданабди. Уоянай аэропорт заһахатай хамта Ангараканай (Дээдэ-Заимка шадар) аэропорт түхеэрхэ шухала. Мүн Хойто-Муйска тоннель шадар аэропорт бариха шухала.

Гэр байра бариха, БАМ-ай түбэй манай участогай барилгын индустриин предприяти бодхохо ехэ шухала зорилго болоно. Энэ хадаа богони болзор соо шиидхэгдэхэ бэрхэшээлтэй хэрэг. Таловкын, Баргажанай-Адагтахи баазануудта хабсаргамал гэрнүүдэй детальнууд асаргданхай. Эдэ детальнуудые Нижнеангарск хүргэхэ ехэ шухала. Сибирь болон Алас-Дурнын байгаали шэмэрүүн хүйтэн, тиимэһээ барилгашадай ажаһуудалай, культурна эрилтэ хангаха тухай онсо анхарал хандуулхаар болоо. Мүн дулаан арһан хубсаһа хунараар барилгашадые хангаха эрилтэ табигдана.

Тоннельщигүүдэй коллектив урдаа табигдаһан харюусалгатай зорилгоёо һайнаар мэдэрнэ. Хойто-Муйска, Байгалай ба Нагорно тоннель бариха хүдэлмэри 1975 ондо хэжэ эхилхэ арга боломжо бии гэхээр. Тоннель баригшадай, проект зохёогшодой олон жэлэй дүй дүршэл, мүн энэ талаар хариин зарим гүрэнүүдэй шэнэ онол арга БАМ-ай тоннель барилгада хэрэглэгдэхэ ёһотой.

Манай тоннельнэ отряд байгша ондо 5 миллион түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэхэ даабаритай. Тэрэнэй 51,2 процентнь дүүргэгдээ.

Байгша онойхиһоо 4 дахин ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри 1975 ондо дүүргэхын тула материал, түхеэрэлгэ эртээнһээ абаха шухала. Манай коллектив агууехэ барилга бодхожо байһандаа урма баяртай, партиингаа этигэл найдабари дүүргэхэ байһандаа батаар этигэнэ.

Белоруссиин компартиин ЦК-гай барилгын ба городой ажахын таһагые даагша **В. Г. Евтух** Белоруссиин, Латвиин. Литвагай компартинуудай ЦК-гай, партиин Ленинградай обкомой түлөөлэгшэдэй зүгһөө пленум дээрэ үгэ хэлээ.

БАМ-ай барилгын арадай ажахыда, оборонодо ехэ удха шанартай байһание хараадаа абажа, Белоруссиин, Латвиин, Литвагай республикануудай, Ленинградай областиин барилгын организаци ба предприятинууд энэ шухала барилгые шефтээ абаха үүсхэл гаргаа гэжэ тэрэ мэдүүлбэ. БАМ-ай агууехэ барилга бүхы совет арадуудай хани барисаанай, туһаламжын ашаар бодхогдохо байна.

Тиимэһээ шефүүдэй зүгһөө ямар туһаламжын хэрэгтэй болохо байһые тодорхойлжо, барилгашадтай, Буряадай партийна, совет организацинуудтай холбоо барисаа тогтообобди. Саашадаа шеф-республикануудай, Ленинградай ажалшад хэрэгтэй туһаламжа барилгада үзүүлхэ юм гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдүүлээ.

— Манай үе сагай агууехэ барилга энергетическэ арга нөөсэнүүдые түргэнөөр хүгжөөхэ эрилтэ табина. — гэжэ «Бурятэнерго» управлениин начальник **С. А. Мельников** үгөө эхилһэн байна. Оронойнгоо арадай ажахые хүгжөөхэ арга олгодог энергетикэ булюу түргэнөөр хүгжэхэ ёһотой. Энергетигүүд орёошье, ехэшье энэ зорилго бэелүүлжэ эхилээ. «Энергосетьпроект» БАМ-ые электрын элшэ хүсөөр хангаха схемэ зохёожо байна. Усть-Илимэй, Зейскэ ГЭС-үүдһээ барилга электрын элшэ хүсөөр хангагдаха юм.

Усть-Кудһаа Нижнеангарск хүрэхэ, Усть-Илимэй ГЭС — Коршуниха — Усть-Кут гэһэн электро-дамжуулгын лини 1976 ондо ашаглалгада оруулагдахаар хараалагдаа. БАМ-ые зүбшан манай республика дотор электро-дамжуулгын 400 километрэй лини татагдаха юм.

Эдэ лининүүд хойто зүгэй ерээдүйн томо предприятинуудай (Молодёжно уурхай, Удоканай ГОК, Орекитканай ГОК, Витимэй модоной промышленна комплекс гэхэ мэтын) эрилтэ хараадаа абангүйгөөр баригдаха байна. Байгал шадархи газар дайда гидроэнергетическэ ехэ арга нөөсэтэй. БАМ-ай барилгын, мүн тэрэнэй дүтэ шадархи байгаалиин баялигуудые комплексноор хэрэглэхэ аргын хангагдахада, эдэ арга нөөсэнүүдые ашаглажа болохо.

Витим голой. тэрээндэ шудхадаг Ципа, Калари голнуудай гидроэнерги хэрэглэхэ тухай схемэ дотор хараалагдана. Витим гол дээрэ Монско ГЭС, Ципа гол дээрэ Ципинскэ хэдэн ГЭС баригдаха. Монско ГЭС Хойто Забайкалиин энергетическэ хэрэглэмжын эгээл түбэй газарта байха юм.

Транссибирскэ магистралине БАМ-тай электрын элшэ хүсөөр холбохо, Татаурово—Баргажан линие шэнэдхэн байгуулха асуудал дахинаа һайнаар хаража үзэхөөр.

Эдэ бүгэдэ ерээдүй сагта шиидхэгдэхэ ёһотой юм. Харин мүнөөдэр зайлашагүй шиидхэгдэхэ болоһон асуудалнууд бии гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээд, Хойто-Байгалай, Баргажанай, Хурамхаанай аймагуудай электрын ажахы хүгжөөхэ, нэн түрүүн барилгашадай Курля, Улюндахи баазануудые электрын элшэ хүсөөр хангаха шухала тухай хэлэбэ.

Электрын элшэ хүсэ дамжуулха бүхы объектнүүдые барилгада 5 миллион түхэригэй капитальна һомололго хэрэглэгдэхэ юм. БАМ-ай трассые зүбшан баригдаха ЛЭП-тэй тоолоходо, гаргашань 20 миллион түхэриг болоно. Энерго-барилгын нэгэ организаци иимэ ехэ капитальна һомололго богони болзор соо хэрэглэжэ шадахагүй байна. Тиимэһээ «Востокэлектромонтаж» трестын Буряадай тусхай оньһожоруулагдамал колонно байгуулха шухала.

Сибириин ба Алас-Дурнын районуудые хүгжөөхэ, байгаалиин баялигуудые арад зоной ашата туһада зорюулха хэрэгтэ транспортна холбооной үүргэ тухай Улаан-Үдын авиапредприятиин начальник **Г. М. Пономаренко** хэлээ. БАМ манай республикын экономико хүгжөөхэ, үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хубаарилха, нютагай транспортна холбоо үргэдхэхэ хэрэгтэ ехэ үүргэ дүүргэхэ юм.

Ойроо хүртөөгүй ой тайга, хада уула, гол горхонуудаар гараха трасса баригшадай түрүүшын туһалагшад авиаторнууд болоно. Манай предприятиин коллектив даалгагдаһан хүдэлмэреэ саг соонь, һайнаар дүүргэхэ гэжэ ехэ оролдолго гаргана. Жэлэй 9 һарын туршада БАМ-ай барилгашадта 190,5 тонно ашаан, 1000 үлүүтэй пассажир шэрэгдээ. Вертолётчигууд илангаяа һайнаар ажаллажа, түмэр замай энэ магистралиин хүдэлмэрилэгшэдые хангана. МИ-8 вертолёдой командир Меркушинай, Кочетовой даадаг экипаж, МИ-8 вертолёдой командир Ребров, Цыремпиловэй экипаж хүсэ шадалаа гамнангүйгөөр барилгашадта туһаламжа хүргэһэн байна.

Саашадаа БАМ-ай барилга таһалгаряагүй һайнаар хангахын тула Ангараканай аэропортын аэродром[...] руулха хэрэгтэй. Э[...] порт ганса барилга[...] харин Хойто-Байгал[...] хүгжөөхэ хэрэгтэ е[...] шанартай.

Манай ажалда б[...] тохёолдуулдаг, ши[...] ёһотой асуудалнууд[...] жэ нүхэр Пономар[...] ба. Горючи, тоһод[...] мериалаар хангаха, [...] хадагалха, хэрэг[...] тань хүргэхэ асуу[...] хэгдээгүй. Тиимэһ[...] канай, Токсимогой [...] һайжаруулха хэрэ[...] гэн зөөри һомолхо [...] Транспортна барил[...] нистерствын урда [...] болоо. Мүн түмэр з[...] гистраль бариха [...] риин үргэн далай[...] эрхилэгдэхэтэй хан[...] ци ехэ үүргэ дүү[...] Горючи, тоһодолгы[...] алнуудай фонд [...] хэ, эдэ материал[...] рэгтэй газартань хү[...] хай автотранспор[...] гүйлтатайгаар Г[...] авиациин минис[...] хандаха шухала [...] мэдүүлбэ.

«Забайкаллес» [...] дай начальник **Д. [...]ренников** тайгы[...] гуудые ашагтай һ[...] рэглэхэ, Байгал [...] байгаалиин баялиг[...] гаалха, арьбадха[...] КПСС-эй ЦК-гай, [...] Министрнүүдэй Со[...] тоолые бэелүүлхэ [...] анхаралаа хандуул[...] Энэ тогтоолоор [...] даһанай ёһоор к[...] предприятинууд е[...] отолхо., ондоо т[...] гэхэ ёһогүй. М[...] хэлэй шэнэ участо[...] рэглээгүй һаа, [...] ЦКК-гай, Байгал[...] лозно заводой х[...] хараадаа абаба[...] предприятинууд 1[...] миллион кубометр [...] туу үгэхэ болоно. [...] модо бэлэдхэлэй ш[...] ашаглалгада оруу[...] республикымнай [...] шухала эрилтэ г[...]доно.

Иимэ эрилтэ [...] хангагдахаб? На[...] Романовкын мод[...] мышленна район [...] да оруулха шуха[...] хёор, Байгал-Ама[...] стралиин ой тай[...] хэ хэрэгтэй. Хар[...] новкын узелай, БА[...] сын модо бэлэдх[...] приятинуудые бар[...] зохёохо хүдэлмэр[...] донһой промыш[...] министерство эхи[...] на. Энэ ушар би[...] зобоонo.

Республикымнай [...] түмэр замай маг[...] ригшадта туһал[...] гэхэ, ханын мод[...] мэл материал ү[...] Мүн модоной [...] Байгалай модон[...] Онохойн модоной [...] һаа үгэжэ болон[...] асуудалнууд [...] ёһотой.

СССР-эй тра[...] рилгын министр[...] «ГлавБАМстрой[...] ник **К. В. Мох[...]** Сибириин уһан [...] ходствын началь[...] **Скупов**, КПСС-эй [...] рилгын таһаг[...] орлогшо **А. Д.** [...] пленум дээрэ үг[...] байна.

Пленум зүб[...] асуудалаараа [...] тоол баталан аб[...]

АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

ЗЭДЫН ВОЛЬФРАМ-МОЛИБДЕНЭЙ КОМБИНАДЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Республикын ашагта малтамалнуудай промышленностиин хүгжэлтэдэ габьяатай байhанайнь түлөө **Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1974 оной октябриин 24.

АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

ЗЭДЫН ВОЛЬФРАМ-МОЛИБДЕНЭЙ КОМБИНАДАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ БУРЯАДАЙ АССР-эй ГАБЬЯАТА ИНЖЕНЕР ГЭhЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Республикын ашагта малтамалнуудай промышленностиин хүгжэлтэдэ габьяатай байhанайнь түлөө Буряадай **АССР-эй габьяата инженер** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

Дашинимаев Михаил Дашиевичтэ — комбинадай ахамад геолог.

Добровенский Павел Борисовичта — ахамад экономист, комбинадай директорэй орлогшо.

Семенов Михаил Иннокентьевичтэ — Холтосоной руднигай ахамад инженер.

Чепурин Иван Петровичто — комбинадай директор.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б .СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ. Соведүүдэй байшан.
1974 оной октябриин 24.

АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

ЗЭДЫН ВОЛЬФРАМ-МОЛИБДЕНЭЙ КОМБИНАДАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Социалис мүрысөөндэ үйлэдбэриин үндэр амжалтануудые туйлаhанайнь түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха:

Акимов Юрий Григорьевичые — заhабарилгын-механическа заводой мастер.

Араулин Сергей Адамовичые — ахамад энергетигэй орлогшо.

Вульф Карл Емельяновичые — центральна электростанциин ахалагша машинист.

Иванцев Афанасий Андреевичые — капитальна барилгын управлениин модошон.

Островский Иван Платоновичые — Юнхэрэй руднигай экскаваторай машинист.

Побоков Данил Даниловичые — Юнхэрэй руднигай бутаргалгын-траспортна участогай начальник.

Попов Василий Гавриловичые — Холтосоной руднигай шахта дотор хэрэглэгдэдэг транспортын участогай начальник.

Тугаринов Егор Александровичые — шанаржуулгын фабрикын ажахын мастер.

Туркина Феоктиста Изотовнае — барилгын материалнуудай цехэй агрегадай машинист.

Цыбжитова Ольга Дамдиновнае — хамhабариин ажахын hаалишан.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1974 оной октябриин 24.

АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР Н. Ф. ЖУКОВТА БУРЯАДАЙ АССР-эй ГАБЬЯАТА ИНЖЕНЕР ГЭhЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Республикада уhанай ажахын барилгын хүгжэлтэдэ габьяатай байhанайнь түлөө «Бурводстрой» трестын эрхилэгшын орлогшо Николай Федорович **Жуковта Буряадай АССР-эй габьяата инженер** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б .СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ. Соведүүдэй байшан.
1974 оной октябриин 24.

АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

«БУРВОДСТРОЙ» ТРЕСТЫН УhАНАЙ АЖАХЫН БАРИЛГЫН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ БУРЯАДАЙ АССР-эй ХҮДӨӨ АЖАХЫН ГАБЬЯАТА МЕХАНИЗАТОР ГЭhЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Уhанай ажахын барилгада габьяатай байhанайнь түлөө Буряадай **АССР-эй хүдөө ажахын габьяата механизатор** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

Бадмаров Василий Нимаевичтэ — Улаан-Үдын оньhожоруулагдамал нүүдэл колонныын үрэмдэгшэ.

Дорофеев Александр Ивановичта — Ивалгын оньhожоруулагдамал нүүдэл колонныын экскаваторай машинист.

Максимов Сергей Степановичта — Улаан-Үдын оньhожоруулагдамал нүүдэл колонныын үрэмдэгшэ.

Разуваев Феноген Андреевичтэ — «Бурводстрой» трестын экскаваторай машинист.

Сыренов Бадра Сосоровичто — Түнхэнэй оньhожоруулагдамал нүүдэл колонныын тракторна бригадын бригадир.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1974 оной октябриин 24.

АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

«БУРВОДСТРОЙ» ТРЕСТЫН УhАНАЙ АЖАХЫН БАРИЛГЫН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Уhанай барилгын хэрэгтэ үйлэдбэриин үндэр амжалтануудые туйлаhанайнь түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха:

Бадмаев Михаил Фрянцевичые — Хориин оньhожоруулагдамал нүүдэл колонныын ахамад инженер.

Кашин Георгий Яковлевичые — Мухар-Шэбэрэй оньhожоруулагдамал нүүдэл колонныын экскаваторай машинист.

Нечаев Леонид Илларионовичые — Улаан-Үдын оньhожоруулагдамал нүүдэл колонныын ахамад инженер.

Смородников Григорий Митрофановичые — Ивалгын оньhожоруулагдамал нүүдэл колонныын экскаваторай машинист.

Чистяков Юрий Ефимовичые — Ивалгын оньhожоруулагдамал нүүдэл колонныын экскаваторай машинист.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1974 оной октябриин 24.

АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР А. Н. РАТУШНАДА БУРЯАДАЙ АССР-эй ГАБЬЯАТА МЕЛИОРАТОР ГЭhЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Республикада мелиоративна барилгын хүгжэлтэдэ габьяатай байhанайнь түлөө «Бурводстрой» трестын ахамад инженер Алексей Никитович **Ратушнада Буряадай АССР-эй габьяата мелиоратор** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо.

Буряадай АССР-эй Верховно Согедэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1974 оной октябриин 24.

КПСС-эй ЦК-гай ТОГТООЛЫЕ БЭЕЛҮҮЛЭН

ЗАЛУУ ХҮДЭЛМЭРИШЭДЫЕ ХҮМҮҮЖҮҮЛХЭ

«Техническэ мэргэжэлэй hуралсалые саашадань hайжаруулха тухай» КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые, КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1972 оной июниин 23-да гаргаhан тогтоол бэелүүлэн ,манай республикын техническэ мэргэжэл олгодог училищинуудай хүдэлмэрилэгшэд 1973—1974 оной hуралсалай жэлдэ hайн бэлэдхэлтэй хүдэлмэришэдые hургаха ажалаа улам hайжаруулхые оролдоо.

Техническэ мэргэжэл олгодог училищинуудта ерээдүйн хүдэлмэришэдые бэлдэхэ, тэдэнние коммунис ёhоор хүмүүжүүлгэ яhала hайнаар ябуулагдажа байна гэжэ үнгэрэгшэ жэлэй дүнгүүд харуулаа гээд багшанарай августын зүблөөн дээрэ тэмдэглэгдээ.

1974 ондо 8 мянга тухай залуушуул тус училищинуудые дүүргэжэ гараа. Мүнөө үедэ тэдэнэр ажаллана.

ВЛКСМ-эй XVII съезд дээрэ үгэ хэлэхэдээ ,нүхэр Л. И. Брежнев техническэ мэргэжэлэй hургуулинуудта үндэр сэгнэлтэ үгөө бэлэй. Хүдэлмэришэдэй ерээдүйн халаан бэлдэдэг, залуу худэлмэришэдтэ мэргэжэл олгодог эдэ hургуулинуудые олоор, hайнаар эмхидхэхэ хэрэгтэй гэжэ нүхэр Л. И. Брежнев тэмдэглээ бэлэй.

Мэргэжэлдэ hургахаhаа гадна, дунда эрдэм олгодог училищинуудые байгуулгада ехэ анхарал хандуулагдана. Иимэ училищинууд үнгэрэгшэ жэлдэ оройдоол 4 байhан hаа, харин энэ жэлдэ 8 болоо. Дунда эрдэм олгодог училищинуудые байгуулга хадаа мүнөө үе сагаймнай эрилтэ мүн. Шэнэ еhоной, ганса мүнөөдэрэй бэшэ, мүн ерээдүйн барилга дээрэ хүдэлхэ мэргэжэлтэй бэлэдхэлтэй хүдэлмэришэдые hургаха тон зохисотой арга боломжонуудые иимэ училищинууд олгохо байна. Тиимэhээ эдиршүүл энэ училищинуудта тон дуратайгаар ородог. Дунда hургуулинуудай шэнэ программаар эдэнэр hуралсалаа ябуулжа эхилэнхэй. Училищинуудта хэшээлнүүд нёдондо жэлhээ эхилжэ шэнэ программаар ябуулагдана. Ингэжэ hурагшадай эрдэм мэдэсэ дээшэлүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулагдана. 1-2 жэлэй hуралсалай программатай тусхай мэргэжэл олгодог училищинуудай hуралсалай түсэб зохёогдонхой.

1974—1975 оной hуралсалай жэлдэ шэнэ түсэбүүдээр хэшээлнүүдые үнгэргэлгэ хадаа мэргэжэл hайнтай хүдэлмэришэдые бэлдэлгэдэ ехэхэн удха шанартай гээшэ. Энэ жэлдэ барилгын ба хүдөө ажахын мэргэжэлдэ hурагшад шэнэ түсэбэй ёhоор үйлэдбэриин практика гараха байна. Мүн hурагшадай практическа хүдэлмэриие мэргэжэл ехэтэй хүдэлмэришэд, инженернүүд хүтэлбэрилхэ юм. Тэдэнэртэ 5-hаа 30 процент хүрэтэр ехэ салин түлэгдэхэ. Энэ хубилалта hурагшадай практическа хүдэлмэриие ехэ аша үрэтэй болгохо хэрэгтэ нүлөө үзүүлхэ байна.

Һуралсалай энэ жэлые угтуулан, тусхай мэргэжэл олгодог училищинуудай hурагшадай үзэхэ 90 ондоо нэрэтэй номууд бэлдэгдэн гаргагдаа.

Тусхай мэргэжэл олгодог училищинуудта залуушуулые абаха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулагдана. Энэ жэлдэ үдэрэй отделенидэ 1 миллион гаран hурагшад абтаа, дунда эрдэм олгодог профтехучилищинуудта 357,5 мянган hурагшад абтаа. Манай республика дотор тусхай мэргэжэл олгодог училищинуудта 7640, дунда эрдэм олгодог профтехучилищинуудта 1325 хүн абтахаар хараалагдаа hэн. Энэ хадаа 1973 онойхидо орходоо hураггүй ехэ.

Училищинуудта hурагшадые абалга энэ жэлдэ ехэ эмхитэйгээр үнгэргэгдөө гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. 5, 6, 7 класс дүүргэhэн хүбүүд, басагад ганса нэгэ хүн абтаа. Олонхинь 8 жэлэй, дунда hургуули дүүргэhэн залуушуул.

Һурагшадые абаха талаар олохон училищинууд түсэбөө дүүргээ. Жэлэй турша соо тус училищинууд залуушуулай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри hайнаар ябуулаа гээшэ.

Зарим профтехучилищинуудта hурагшад үсөөнөөр абтаа. Зүүн Сибириин түмэр замай отделениин бааза дээрэ байгуулагдаhан 1-дэхи ГПТУ, Гусиноозёрск хотодохи 3-дахи ГПТУ, Эльхи тосхондохи 5-дахи ГПТУ, «Бурятцелинстрой» трест баазатай 18-дахи ГПТУ болон бусад училищинуудта hурагшад ехэ үсөөнөөр абтаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Хүдөөгэй профтехучилищинуудта энэ хэрэг бүришье муугаар табигданхай. Сэлэнгын аймагай Тохой нютагтахи 1-дэхи СПТУ, Улаан-Үдын аймагай Дээдэ-Жэрэм нютагтахи 2-дохи СПТУ, Зэдын аймагай Оёор нютагтахи 4-дэхи СПТУ, Хурамхаанай аймагай Могойто тосхондохи 8-дахи СПТУ, Хэжэнгын аймагай 10-дахи СПТУ болон бусад хүдөөгэй училищинуудта hурагшадые абаха хэрэг ехэ hулаар ябуулагдаа. ВЛКСМ-эй райкомой хүдэлмэрилэгшэд залуушуулай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулаагүй, тэдэнние профтехучилищинуудта зууршалаагүй байха юм. Оройдоол нэгэн хоёр профтехучилищинуудта ганса нэгэ хүн комсомолой зууршалгаар ороо.

Һурагшадые үзэл суртаалай талаар хүмүүжүүлгэ хадаа профтехучилищинуудай бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй гол шухала үүргэнүүдэй нэгэн болоно. Үзэл суртаалай талаар хүмүүжүүлхы хүдэлмэриие hуралсалай хүдэлмэритэй зэргэ ябуулха шухала. Ушар иимэhээ хэшээл бүхэниие шанар hайнтайгаар, илангаяа ниитэ политическэ удха шанартай хэшээлнүүдые hайнаар ябуулха хэрэгтэй. Мүн багшанарай, инженерно-педагогическа хүдэлмэрилэгшэдэй бүридэл hайжаруулха шухала.

Һуралсалай энэ жэлдэ hурагшадай байдал, тэдэнние эдеэ хоолоор, байраар хангалгада горитойхон анхарал хандуулагдаха. Мүн энэ жэлдэ түрүүшынхеэ хүдэлмэрилжэ байгаа багшанарые hайнаар угтан абажа, эхилжэ байгаа ажалдань туhалха шухала.

Ленинградай «Баррикады» нэгэдэлэй партийна бюрогой секретарь Социалис Ажалай Герой Б. А. Журавлёвой үүсхэлые үргэнөөр дэмжэхэ хэрэгтэй. Энэ нүхэр профтехучилищиин үйлэдбэриин hуралсалай мастер болоо.

Мэргэжэл hайнтай хүдэлмэришэдые бэлдэхэ хэрэгтэ, тэдэнние үзэл суртаалай талаар хүмүүжүүлгэдэ бүхы хүсэеэ элсүүлэн оролдохо зэргэтэйбди.

Г. НЫХЛЕЕВ,
тусхай мэргэжэлэй hуралсалай управлениин начальнигай орлогшо.

МОСКВА—ОЛИМПИИН НААДАНАЙ НИИСЛЭЛ

ВЭНЭ. (ТАСС). 1980 ондо үнгэргэгдэхэ Олимпиин зунай наадан Москва хотодо үнгэргэгдэхэ болобо. Иимэ шиидхэбэри уласхоорондын Олимпиин наадanай комитет ээлжээтэ — 75-дахи сесси дээрэ hаяхан баталан абаба.

ЗАГАҺАШАДАЙ ОЛЗО ЕХЭ

Байгал далайда загаhа бариха зун-намарай хаhа дүүрэжэ байна. Үдэрнүүд богони боложо, далайн долги эбхэрүүлhэн шанга hалхинай үлеэхэ түргэдэжэ захалаа. Гэбэшье эсэхэ сусахые мэдэхэгүй хүдэлмэришэ загаhашадые юуншье зогсоожо шаданагүй. Зориг түгэлдэр тэдэнэр хагсуутай харалган үдэршье далай дээрэ тамаран гарана.

...Түргэн ябадалтай багахан катер гурбан онгосо хойноо шагтагалаад, Осинова тохой тээшэ шэглэн тамарна. Тэрээн дээрэ хорёод загаhашад hуугаад ябана. Энэмнай Баргажанай аймагай загаhа олзоборилдог «Путь Ленина» колхозой А .С .Кузнецовой даадаг бригадын гэшүүд гээшэ. Захиралта үгэхэ дуулдажа, хүнүүд шамбай түргэнөөр ута губшуураа уhа руу хаяжа эхилбэ. Губшуурые бэхилжэ уяhан ута аргамжын нэгэ үзүүрые онгосоор эрье тээшэ татана. Нүгөөдэ үзүүрынь катер дээрээ үлөө hэн.

Губшуурай уhанда шэнгээгдэхэдэ, катер онгосо хоёр бэе бэедээ аалиханаар дүтэлжэ эхилнэ. Тэдэнэрэй нялдамсаар ашаа үргэдэг оньhон түхеэрэлгын туhаламжаар ута аргамжын хоёр үзүүр өөдөө татагдажа, уhан соохоо губшуур бултайба. Загаhашад губшуураа бэе тээшээ татанад. Энэ хүдэлмэри хэхын тулада дүршэл шадабари хэрэгтэй юм. Эндэхи загаhашад иимэ «hургуули» hайса гараhан тула ядамаргүйгөөр ажаллана.

Час тухай сагай үнгэрхэдэ, губшуурай заха эрье дээрэ гаргагдаба. Тиигээд загаhашад губшуурай тэг дунда барижа оёhон хүлхэгэр томо «мэшээгые» татажа гаргаба. Одоошье тэрээн соо мүнгэлиг зүhэтэй ялаагана, алгана загаhадай олооро исалхань харагдаба.

Мүнөөдэрэй олзо баян байба. Зүгөөр А. С. Кузнецовой бригада хододоо баян олзотой бусадаг гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Үдэрэй хэршье богони болоо hаа, эндэхи загаhашад үдэртөө губшуураа хоёр дахин хаяжа 20-ёод центнер загаhа барина. Энэнь үдэрэй даабариие холо үлүүлнэ.

Кузнецовой ударидадаг бригадын коллектив республикын загаhашадай дундаhаа эгээн түрүүлэн табан жэлэй түсэбые болзорhоонь урид дүүргэбэ. Хэрбээ тус бригада табан жэлэй туршада 5310 центнер загаhа бариха даабаритай байбал, энээнээ 6000 центнертэ хүргөө.

Энэ ехэ амжалта зүндөө ерэшоо бэшэ ааб даа. Колхозой загаhашад нилээд ехэ хүсэл оролдолго гаргаха, эсэхэ сусахые мэдэнгүй ажаллаха баатай болоhон байха. Ажал хэрэгээ hайн мэдэхэ болоhон дүй дүршэлтэй загаhашад энэ бригадада олон. Бригадир Алексей Семенович Кузнецов, тэрэнэй туhалагша Константин Иванович Кирпичов, загаhашад Иннокентий Семенович Сорокин, Иван Степанович Плеханов, Иннокентий Семенович Кузнецов гэгшэд ажабайдалайнгаа хэдэн арбаад жэлыень загаhа олзоборилгодо зорюулhан ажалай ветеранууд болоно. Залуушуул тэдэнэрhээ үльгэр жэшээ абан ажаллана, дүй дүршэл, шадабариень халан абана. Үнинэй загаhашад олон жэлдэ олоhон дүй дүршэлөө тэдэнэртэй дуратайгаар хубаалдана.

А. ШУЛУНОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. А. С. Кузнецовой ударидадаг бригадын гэшүүд баян олзоёо уhан соохоо татажа гаргаад байна. 2. Бригадын дүй дүршэлтэй түрүү загаhашадай нэгэн Иван Степанович Плеханов.

Авторай фото.

ХИЛЫН СААНАhАА

ВАРШАВА

ПОРП-гэй ЦК-гай ПЛЕНУМ

ТАСС

Польшын нэгэдэмэл хүдэлмэришэнэй партиин Центральна Комитедэй XV пленум октябриин 22-то Варшавада нээгдээ. «Эдеэ хоолой продуктнуудые бүри түргэнөөр элбэгжүүлхэ, хүдөө ажахые хүгжөөхэ гээшэ бүгэдэ арадай хэрэг» гэhэн элидхэл ПОРП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Э. Герек хэhэн байна.

1990 он хүрэтэр арадай Польшын эдеэ хоолой ажахые хүгжөөхэ үргэн программые ПОРП-гэй ЦК-гай Политбюро пленумэй зүбшэн хэлсэлгэдэ анха түрүүн табиба гээд тэрэ хэлээ.

Хүдөө ажахын талаар ПОРП-гэй политика тушаа Э. Герек дэлгэрэнгыгээр тогтоо, партиин аграрна политика хүдөө ажахын үйлэдбэриие шууд сэхээр дээшэлүүлхэ, хүдөө ажахые социалис ёhоор шэнэдхэн байгуулха зорилготой юм гээд тэмдэглээ. 1970—1990 онуудта хүдөө ажахын машинануудые бүтээхын тулада гүрэн 700 миллиард злотых, эдеэ хоолой продукт гаргаха бүхы хэмжээнүүдтэ 1,100 миллиард злотых hомолхо байна.

Польшын хүдөө нютагуудай ерээдүй хадаа оронойнгоо эдеэ хоолой продуктнуудаар хангаха, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэ баян, болбосон ёhоной эрхэ байдал бии болгохоор, бүтээсэ ехэтэй социалис ажахы болохо. гээд ПОРП-гэй нэгэдэхи секретарь онсолон тэмдэглээ.

Э. Герегэй элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэ болоо. Пленум хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлhээр.

РИМ

КПИ-гэй ЦК-гай ПЛЕНУМЭЙ РЕЗОЛЮЦИ

ТАСС

Коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын шэнэ зүблөө зарлаха шухала гээд Израилиин Коммунис партиин Центральна Комитедэй 15-дахи пленумэй баталан абаhан резолюци соо онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөнэй Москвада 1969 ондо үнгэргэгдэhэнhөө хойшонхи үе соо дэлхэй дээрэ болоhон ушарнууд зүблөөнэй хараалhан сэгнэлтэнүүд ба тобшололнуудай зүб байhыень гэршэлжэ үгэнэ гээд резолюци соо хэлэгдэнэ.

Империализмда эсэргүүсэн, эб найрамдалай хэрэгэй, демократиин ба социализмын түлөө Советскэ Союз түрүүтэй социалис орончуудай тэмсэhэнэй ашаар, коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай, бүхы түрүү үзэл бодолто хүсэнүүдэй тэмсэhэнэй ашаар уласхоорондын оршон байдалда шухала хубилалтанууд болоо, уласхоорондын Москвадахи зүблөөнэй табиhан зорилгонуудые бэелүүлгэдэ ехэ амжалтанууд туйлагдаа.

Уласхоорондын оршон байдалда болоhон таатай хубилалтануудта КПСС-эй амгалан ёhоной гадаадын политика, КПСС-эй XXIV съездын хараалhан эб найрамдалай программые шууд сэхээр бэелүүлгэ нилээд ехээр туhалhан байна. ИКП хадаа Коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөндэ бэлдэхэ хүдэлмэридэ хабаадалсахаар, тэрэнэй амжалта туйлаха хэрэгтэ өөрынгөө туhа нэмэри оруулалсахаар бэлэн байна гээд резолюциин түгэсхэлдэ хэлэгдэнхэй.

АФИНА

КПГ-эй ЦК-гай МЭДҮҮЛГЭ

ТАСС

Грециин Коммунис парти хадаа hунгалтын үедэ хархис хүсэнүүдые булихын тулада нягтаар жагсахыень бүхы коммунистнуудые, коммунис залуушуулые, демократиин ба дэбжэлтын түлөө тэмсэлшэдые уряалаа. Энэ уряа ноябриин 17-до Грецидэ парламентын hунгалтын болохоёо байhантай дашарамдуулан, «Ризоспастис» гэжэ газетэдэ октябриин 22-то тунхаглагдаhан КПГ-эй ЦК-гай мэдүүлгэ соо найруулагданхай.

Хархис хүсэнүүд өөрынгөө ябуулгануудые эдэбхитэй болгохые hэдэнэ гээд Компарти онсолон тэмдэглэнэ. Орон доторхи демократическа хүгжэлтэдэ, мүн США ба НАТО-hаа Грециин дулдыданги байлгые усадха гэжэ hаад ушаруулха зорилгоор Гаруфалисай партиин байгуулагдаhан ушар энээн тухай гэршэлжэ үгэнэ.

Иимэ орёо байдалда парламентын hунгалта үнгэргэгдөө hаа, арадай хүсэл эрмэлзэлгые харюулжа шадахагүй, юуб гэхэдэ, иимэ hунгалта үнэхөөрөө сүлөөтэй байжа шадахагүй; эдэ hунгалтанууд хунтые аршалха зорилготой шэнэ урбалта болуужа гэжэ түбэгшэхээр оршон байдалда үнгэрхэ байна гээд КПГ-эй ЦК тэмдэглэнэ.

Хархис хүсэнүүдэй ба фашизмын hанаашалгануудые hаатуулхые, арадай хүсэл эрмэлзэлгэеэ сүлөөтэйгөөр мэдүүлхые хангахые КПГ-эй ЦК уряална. Ороной байдал саашадань демократическа шэнжэтэй болгохо ябадал туйлаха, бүхы политическэ партинуудта пропагандын хэрэгсэлнүүдые хэрэглэхэ талаар тэгшэ эрхэ олгохын түлөө тэмсэхэ шухала.

Энээнтэй дашарамдуулан, ороной демократическа ба зүүнэй үзэл баримталдаг хүсэнүүдые, тэрэ тоодо Грециин Коммунис партиие «зүүнэй үзэл баримталдаг» политическэ нэгэдэмэл бүлэг болгохо шухала гээд КПГ-эй ЦК тэмдэглэнэ.

АФИНА

Хашалта хэhээлтэ хэhэнэйнгээ түлөө арестовалагдаба

ТАСС

Афинын политехническэ институдай студентнүүдтэ эсэргүүгээр нёдондо жэлэй ноябрьда шуhа адхаруулга эмхидхээ гэжэ гэмнэгдээд, Грециин урдын президент Г. Пападопулос, тэрэнэй орлогшонор байhан Н. Макарезос ба С. Паттакос арестовалагдаа.

Эндэ мэдээсэгдэhэнэй ёhоор Эгейскэ далайн Кея арал дээрэхи түрмэдэ тэдэнэр хаагдаhан байна.

КОЛОМБО

БАТА БЭХИ ХАНИ БАРИСААН

ТАСС

Совет-ланкийска хани барисаанай hара Шри Ланка Республикада нээгдээ. Энэ заншалта hара Агууехэ Октябриин социалис революциин 57-дохи жэлэй ойе hайндэрлэлгэтэй тохёолдуулагдаба. Тэрэнэй программын ёhоор октябрь-ноябрьда митингнүүд, суглаанууд, лекцинүүд элдэб выставкэнүүд эмхидхэгдэхэ юм.

Совет-ланкийска хани барисаанай hара нээлгын ёhолол дээрэ социалис оронуудай элшэн сайдууд, тэрэшэлэн «СССР—Шри Ланка» гэжэ хани барисаанай бүлгэмэй совет эдэбхитэдэй делегаци байлсаа. Һарые нээлгэтэй дашарамдуулан, делегаци Шри Ланкада ерэhэн байгаа бшуу.

ВЕНЭ

Олимпиин галые замбуулин соогуур дамжуулха

ТАСС

Олимпиин галые Афинаhаа замбуулин соогуур дамжуулан Монреаль альгээхые Англиин эрдэмтэ Питер Луфф дурадхаа. Галай 1976 оной маршрудые өөрынгөө сесси дээрэ зүбшэн хэлсэхэдээ, Олимпиин уласхоорондын комитет энэ түсэбые hайшаагаа.

...Гал олимпиада хотойгоhон гэрэлээр носоогдоод, удаань Афина эльгээгдэхэ. Тиигээд Грециин ниислэлдэ тусхай лаборатори соо галай дулаан электромагнитна сохидол болгогдожо, газарые тойрон дабшадаг хэмэл одондо эльгээгдэхэ. Энэ сохисо хэмэл одон дээрэхи лазерые хүдэлгэн носоохо тэрэнэй туяа Канадада олимпиин шэнэ галые бадаруулха байна. Олимпиин галые энэ маршрудаар дамжуулхын тулада оройдоол хахад секунда саг хэрэгтэй болохо байна.

НЬЮ-ЙОРК

Хорхе Монтесэй ами наhые абарха

ТАСС

Чилиин сенатор-коммунист Хорхе Монтесэй ами наhанда аюул тохёолдоод байна. Тэрэ, hамганиинь, хоёр үхибүүдынь июлиин 8-hаа арестовалагдаад, зэрлиг муухайгаар зобоожо, туляалгажа байнхай. Энээн тухай арадай нэгэдэлэй политическэ комитедэй Сантьягода тараhан мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ. Ехээр зобооhон, туляаhан дээрэhээнь Монтесэй hамган ба тэрэнэй басаганай ухааниинь муудаа. Тэрэ өөрөө хосорон үхэхэ туйладаа хүрэнхэй гээд документ соо заагдана. Монтесэй, тэрэнэй бүлын гэшүүдэй ами наhые абархын тулада бүхы юумэ хэхыень дэлхэйн олониитые мэдүүлгын авторнууд уряална.

ДАКАР

Л. Кабралай мэдүүлгэ

ТАСС

«Бэе бэеэ хүндэлэлсэхэ, али алиндаа ашагтай туhатай байха» гол ёhонуудые сахин, бидэнтэй харилсаа байгуулха хүсэлэнтэй бүхы оронуудтай Гвинея-Бисаугай Республика харилсаа тогтоохоор бэлэн байна. Энээн тухай республикын Гүрэнэй Соведэй түрүүлэгшэ Луис Кабрал Бисауда үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. Хани барисаата гүрэнүүдтэй байгуулhан харилсаа холбоондоо түшэглэн, Гвинея-Бисау удаан саг соо үргэлжэлhэн колониальна ээрхэлгын хүндэ хүшэр хойшолонгуудые богонихон болзор соо зайсуулжа шадаха гэжэ этигэнэ.

БОНН

ФРГ-гэй правительствын түлөөлэгшын мэдүүлгэ

ТАСС

ФРГ-гэй канцлер Г. Шмидтын Советскэ Союзда айлшалхаяа байhантай дашарамдуулан, ФРГ-гэй правительствын тусхай түлөөлэгшэ эндэ үгэ хэлээ.

Һанамжануудаа мэдэлсэхын тулада Москва орохомни гэжэ федеральна канцлер мэдүүлээ hэн гээд түлөөлэгшэ хэлээ. Харилсаагаа улам hайнаар гүнзэгырүүлхые хоёр талын хүсэдэг байhан, экономическа харилсаа холбооной талаар хоёр талын туйлажа шадахаар холын хараата хэмжээнүүд тухай эндэ хэлэгдэнэ. Экономическа харилсаа зүбшэн тодорхойлхын хажуугаар ФРГ СССР хоёрой хоорондо политическэ харилсаа hайжаруулха ябадал туйлагдажа шадаха гээд түлөөлэгшэ мэдүүлээ.

БОНН

ФРГ-гэй олониитын уряа

ТАСС

3 мянга гаран олониитын ба политическэ элитэ ажал ябуулагшад, бундестагай, ландтагуудай болон муниципальна соведүүдэй депутадууд, политическэ партинуудай, ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд, профсоюзуудай эдэбхитэд, эрдэм ухаанай ба соёлой ажал ябуулагшад ФРГ-гэй олониитэдэ хандаhан хандалгада гар табиа. Эб найрамдалай тала баригшадай конгрессые Германида Бонн хотодо декабриин 7-до үнгэргэхэ уряа энэ хандалга соонь найруулагданхай.

МАНИЛА

Филиппиндэ газар хүдэлбэ

ТАСС

Филиппинэй архипелагай тон томо арал бологшо Лусондо октябриин 23-да 9-баллай хэмжүүрээр гурбан балл хүсэтэйгөөр газар хүдэлөө. Табан секунда соо үргэлжэлhэн газар дорохи дорьбооной эпицентрынь Филиппинэй ниислэл Манилаhаа баруун урагшаа 140 километртэ юм.

Н. А. Семашкын нэрэмжэтэ Буряадай республиканска больницын 50 жэлэй ой

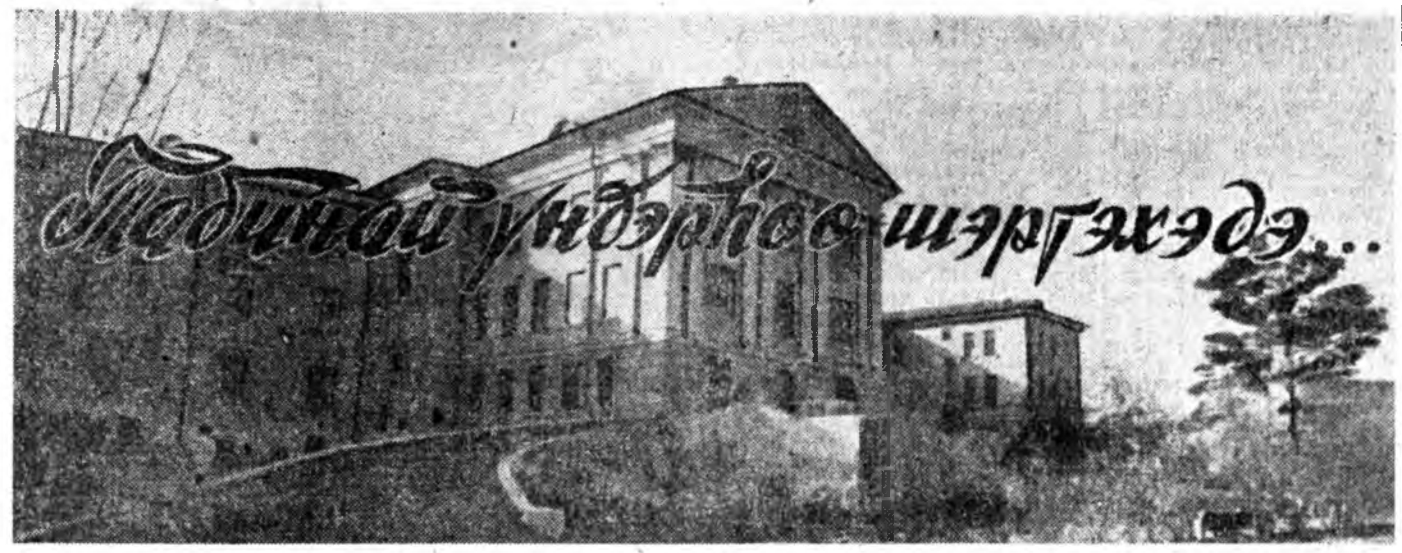

Нэн түрүүн республиканска больницын түүхэ тушаа тогтомоор гээд ˈhанагдана. Дээдэ-Үдэ хотодо эгээл түрүүшын 40 оротой больница 1869 ондо нээгдэһэн юм. Тэндэ 1 врач, 2 фельдшер, 14 хүдэлмэрилэгшэд ажалладаг байһан. Хорин жэлэй үнгэрһэн хойно элдэб шалтагһаа боложо, тус больницын 7 хүдэлмэрилэгшэд ажалаа орхиһон, харин 1896 ондо больницые хааһан түүхэтэй. Хотын ажалшадай эрилтээр 1905 ондо больница дахинаа нээгдэһэн юм. 1923 ондо республика дотор оройдоол 33 фельдшерскэ пункт хүдэлдэг байһан. Республикын хүн зонииe дээдэ эрдэмтэй хори хүрэхэгүй врач аргалдаг гэжэ тэрэ үеын документ дотор хэлэгдэнэ. РСФСР-эй ВЦИК-эй шиидхэбэреэр энэл оной августын нэгэндэ Буряад-Монголой Элүүрые хамгаалгын наркомат бии болгогдоһон юм. Городой больницада тиихэ үедэ 62 хүдэлмэрилэгшэд ажалладаг байһан.

Буряад-Монголой автономито Совет Социалис Республикын ЦИК-эй Президиумэй 1924 оной октябриин 1-нэй шиидхэбэреэр Буряад-Монголой областной больница нээгдэһэн байна. Россин элүүрые хамгаалгын түрүүшын нарком, В. И. Ленинэй дүтын нүхэр Н. А. Семашкын нэрэ манай больницада тиихэдэ олгогдоһон. Һая бии болгогдоһон областной больницын ахамад врачаар Гурьянов томилогдоо бэлэй. Областной больницаһаа гадна, түмэр замшадай больница городто хүдэлдэг һэн. Арад зоной аргалагжые һайжаруулхын тула областной больницын дэргэдэ рентген, физиотерапевтическэ кабинедүүд нээгдэһэн юм. Дүрбэн жэл үнгэрһэн хойно манай больницада нервын, нюдэнэй, венерическэ, психическэ үбшэнтэнэй отделени нээгдээ.

«Жэлэй туршада областной больницада 5950 хүн бэеэ аргалуулһан, үдэр бүри 5 хүндэ операци хэгдэһэн, 8 отделени шэнээр нээгдэһэн байна» гээд 1927 оной декабриин 18-да «Бурят-Монгольская правда» газетэ бэшэһэн юм.

Элдэб халдабарита үбшэнтэй эрид тэмсэжэ, усадхаха зорилго тэрэ үеын врачнууд табидаг байгаа. Энэ талаар горитой хүдэлмэри ябуулжа шадаа гэжэ эндэ онсо тэмдэглэхэ хэрэгтэй. 1923 ондо республика дотор ажаллажа байһан 7 больницада 23 врач, медицинын дунда эрдэмтэй 75 хүдэлмэрилэгшэд тоологдодог байбал, харин дүрбэн жэлэй үнгэрһэн хойно 37 больницада 223 врач, медицинын дунда эрдэмтэй 674 хүдэлмэрилэгшэд ажалладаг байһан. Арад зоной элүүрые хамгаалгада Совет гүрэнэй ехэ анхарал табидаг, энэ талаар зохисотой хэмжээнүүдые баталан абадаг байһые энэ тоо, баримта гүйсэд гэршэлжэ үгэнэ.

Арад зоной элүүрые хамгаалгада врачнар А. Т. Трубачеев, Ф. Н. Дульбеев, Н. Г. Глебович, И. И. Алексеев, Г. М. Рещиков болон бусад олон нүхэд өөһэдынгөө хубитые ехээр оруулһан гээд эндэ онсо тэмдэглэлтэй. 1940 ондо элүүрые хамгаалгада 26,4 миллион түхэриг һомологдоһон байна. Больницанууд, амбулаторинууд хэрэгтэй оньһон түхеэрэлгэнүүдээр хүсэд хангагдаһан байха юм.

Фашис булимтарагшадай манай Эхэ орондо добтолходо совет арад амгалан ажалаа орхижо, тэдэнэртэй дайлалдаха баатай болоо һэн. Дайн байлдаанда хүндөөр шархатаһан сэрэгшэдые аргалхын тула медицинын хүдэлмэрилэгшэд ехэ оролдолго гаргаа. Манай республиканска больницын врачнууд К. Д. Шопхоев, Р. И. Толстихина, Н. И. Барбаков, А. Г. Петров, Г. М. Берлинский гэгшэд Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадаа.

Хүшэр хүндэ дайнай жэлнүүдтэ республиканска больницын коллектив урдаа табиһан зорилгонуудаа нэрэтэй солотойгоор дүүргэхэ гэжэ оролдоо. Врачнууд, медицинын бусад хүдэлмэрилэгшэд больницаяа өөһэдынгөө хүсөөр заһабарилхаһаа гадна, түлеэ, шулуун нүүрһэ бэлдэдэг һэн. Үбшэнтэнэй эдихэ хартаабха, овощ хүдөө нютагуудһаа худалдан абадаг байһан.

Дайнай һүүлээрхи онуудта республиканска больницын ахамад врачаар Сергей Степанович Бороноев ажаллаа. Республикын ажалшадые медицинскэ талаар һайнаар хангаха хэрэгтэ Сергей Степанович ехэхэн оролдолго гаргаһан хүнүүдэй нэгэн гэжэ эндэ онсо тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Тэрэ үеэр отделенинүүдые даагшаар Г. М. Рещиков, К. Д. Шопхоев, Е. М. Никифорова, А. Г. Петрова, В. К. Белоусов, В. Т. Есманский гэгшэд ажаллаһан.

Амбулаторно - поликлиническэ туһаламжые бүри һайн болгохо зорилготойгоор областной больница түбэй поликлиникэтэй 1948 ондо ниилүүлэгдэһэн юм.

СССР-эй Министрнүүдэй Совет «Буряад-Монголой АССР-эй ажалшадта медицинскэ туһаламжа һайжаруулха тухай» тогтоол 1951 оной августын 16-да баталан абаа һэн. Энэ тогтоолой гараад, хоёр жэл үнгэрһэнэй удаа республиканска больницын шэнэ комплекс баригдажа захалһан юм. Буряадай республикын элүүрые хамгаалгын министр Вера Ринчиновна Боянова барилгын хэр бүтээгдэжэ байһан тухай саг үргэлжэ һонирходог, бии байгаа дутуу дундануудые дары усадхаха талаар зохисотой хэмжээ абадаг, барилгашадые хэрэгтэй материалнуудаар хангаха хэрэгтэ гол анхаралаа табидаг байгаа. 400 оротой шэнэ больница баригдажа, ашаглалгада үгтэһэн. Хирургын, хүүгэдэй, уушханай хирургын, стоматологиин, гинекологиин, нейрохирургын отделенинүүдэй корпусууд шэнээр бодхоогдоо.

Мүнөө республиканска больница 860 хүниие эмшэлхэ арга боломжотой. Больница клиническэ 26 отделенитэй, тусхай 12 лабораторитой юм. Үбшэнтэниие аргалха оньһон түхеэрэлгэнүүдээр, кадрнуудаар гүйсэд хангагданхай. Хэрбээ табин жэлэй урда республиканска больницада 62 хүн ажалладаг байбал, харин мүнөө манда 1157 хүн гэхэ гү, али 210 врач, медицинскэ тусхай дунда эрдэмтэй 409 хүдэлмэрилэгшэд, 335 санитар хүдэлмэрилнэ.

Семашкын нэрэмжэтэ республиканска больницада медицинскэ эрдэмэй 8 кандидат, РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй габьяата 27 врач ажаллана. Эдэ үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэһэн хүнүүднай хэд бэ гэхэдэ, республика соогоо мэдээжэ болоһон врач С. С. Бороноев, К. Д. Шопхоев, З. Б. Бадмаева, З. Л. Баханова, У. Г. Корнакова, А. М. Дудин болон бусад болоно. Медицинын эрдэмэй кандидадууд О. М. Омбоева, М. П. Рябов, Д. Б. Батоев, Н. Б. Боянова гэгшэд отделение даагшаар ажаллана.

Даажа байһан ажалдаа амжалта туйлаһанайнгаа түлөө коллективэймнай 23 хүн «Элүүрые хамгаалгын отличник», 481 хүн «Коммунис ажалай ударник» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртөө. СССР-эй Верховно Соведэй депутат, медицинын эрдэмэй кандидат, Буряадай АССР-эй габьяата врач Октябрина Матвеевна Омбоевагай даадаг стоматологическа, Буряадай АССР-эй, РСФСР-эй габьяата врач Константин Дмитриевич Шопхоевой даадаг терапевтическэ, медицинын эрдэмэй кандидат Надежда Бужиглаевна Бояновагай даадаг нюдэнэй отделениин коллективүүд Коммунис ажалай нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй.

Врачнууд И. Б. Витомская, Н. Б. Мясоедова, И. М. Цыганова, А. И. Жалсараев, Р. И. Толстихина, Н. С. Сажинова, Б. Х. Антохонов гэгшэд хамта хүдэлдэг нүхэд соогоо нилээд хүндэтэй болонхой.

Дүй дүршэлтэй фельдшер, медицинскэ сестра, лаборантнууд манда олон. Үбшэнтэниие харууһалха, медицинскэ туһаламжа үзүүлхэ гээшэ тиимэшье хүнгэн хэрэг бэшэ. Медицинскэ сестранууд Г. Н. Каратик, Г. В. Вараксина, Г. В. Ковальчук, Н. К. Крури, Е. И. Говорина, В. В. Миронова гэгшэд үбшэнтэнэй зүгһөө һайшаалда хүртэдэг болонхой. М. М. Петрова, В. Н. Правдина, Г. Н. Кыштымова, М. С. Коротова гэгшэд манай больницада таһалгаряагүйгөөр хори гаран жэлэй туршада һайнаар ажаллана гэжэ эндэ онсо тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Алтан ойгоо угтажа байһан манай коллектив саашадаа бүри һайнаар ажаллажа, арад зониие медицинын талаар хангаха хүдэлмэреэ улам эршэтэйгээр ябуулха байха гээд мэдүүлхэ хүсэлтэйб.

Д. ВАСЮТКИН,
Н. А. Семашкын нэрэмжэтэ Буряадай республиканска больницын ахамад врач.

ЮУНТЭЙШЬЕ ЖЭШЭХЭЭР БЭШЭ

Эрхүүгэй Гүрэнэй университедэй медицинын факультет 1929 ондо дүүргэжэ, Буряад орон хүдэлхөөр эльгээгдээ һэм. Һүүлшын курсада һуража байхадаа Буряадай областной больницада һуралсалай практика гарахадаа эндэ ажаллаха гэжэ шиидээ бэлэйб.

Революциин урда тээ юрын буряад арадта ямаршье аргаламжа үзүүлэгдэдэггүй байһан. Республикын тогтоһоор хэдэхэн жэлэй үнгэрөөд байбашье, хүдөө нютагуудта больницанууд, фельдшерскэ пунктнууд нээгдэжэ байһан үедэ өөрынгөө ажалай намтар эхилээ һэм. Халдабарита, илангаяа нюдэнэй үбшэн хүдөө нютагуудта ехэ элбэг байгаа. Трахомоор үбдэжэ һохор шахуу, огто харахаяа болиһон хүнүүдые аргалха хэрэгтэ тэрэ үеын врачнууд гол анхаралаа табидаг, энэ талаар зохисотой хэмжээ ябуулгануудые дары абадаг бэлэй. Нюдэнэй врачнууд Л. Гофланд, В. Носырев республикымнай хүдөө нютагуудаар ябажа, олон үбшэнтэниие эмшэлһэн байха юм. Трахомтой эрид тэмсэхын тула хүдөөгэй, областной больницануудта тусхай таһаг нээгдээ. 1946 онһоо 1959 он болотор республиканска больницын нюдэнэй таһагые даагшаар ажаллааб.

Манай парти, правительствын арад зоной элүүрые хамгаалха хэрэгтэ гол анхаралаа табиһанай ашаар асари ехэ амжалтанууд богонихон сагай туршада туйлагдаа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Гушаад, дүшөөд оной эхээр үбшэн хүндэ туһа хүргэхын тула мори тэргээр ябадаг байгаа һаа, харин мүнөө республикын холын ямаршье нютагта байһан үбшэнтэндэ хэдэхэн часай туршада ошохо аргатай болонхойбди. Мэргэжэлтэй врач, фельдшернүүд олон болоо. Больница, фельдшерскэ пунктнууд шэнэ оньһон түхеэрэлгэнүүдээр гүйсэд хангагданхай. Мүнөө үеын врачнууд ямаршье орёо операци хэхэ аргатай болоо. Үнгэрһэн үедэ болоһон гайхамшагта хубилалтануудые юунтэйшье жэшэхээр бэшэ.

Парти, правительствынгаа халуун анхаралые оролдосотой ажалаараа харюулая гэжэ хамта хүдэлдэг нүхэдөө уряалха хүсэлтэйб.

Е. НИКИФОРОВА,
РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй габьяата врач.

Медицинын эрдэмэй кандидат Надежда Бужиглаевна Боянова тус больницын нюдэнэй таһагые даагшаар ажалладаг юм. Надежда Бужиглаевна хүндөөр үбшэлһэн хүнүүдые һайнаар эмшэлжэ, нюдэнэйнь хараа һайн болгодог шадамар бэрхэ врач гэжэ хүн зон тэрээн тухай дэмы хэлсэдэггүй байха.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Буряадай АССР-эй габьяата врач Н. Б. Бояновагай ажалдаа байхыень харанат. Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

ГУРБАН УУЛЗАЛГА

Хирург тухай хөөрэлдэхэдөө хүн нэн түрүүн «зөөлэн гартай», «хүнгэн гартай» гэжэ хэлэдэг. Аюр Базарович Раднаев бүри бага ябахадаа, үетэн нүхэдэйнгөө дунда уран гартай гэжэ суурхадаг бэлэй. Тэрэ өөрөө хуур дархалаад, уянга һайхан хүгжэм наадажа байхадань нүхэдынь омогорхон байдаг һэн.

Уран гартай Аюр хүбүүн хирург болохо гэжэ шиидээд Шэтын медицинскэ институтта ороһон юм. Институтаа дүүргэжэ ерээд, республиканска больницада ажаллажа эхилээд байхадань, бэрхэ хирург божо ябана гэжэ уданшьегүй аха нүхэдынь тэрээн тухай хэлэдэг һэн.

Залуу хирург хэдэн жэлэй туршада ажаллаһанайнгаа һүүлээр уушханай ханяада хирургическа аргаар эмшэлхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр оролсоо бэлэй.

Аюр Базарович Раднаевтай гурбан жэлэй саада тээ Москвада танилсаа бэлэйб. Тэрэ үедэ Аюр Базарович врачнарай мэргэжэл дээшэлүүлхэ Ленинградтахи гүрэнэй Ленинэй орденто С. М. Кировэй нэрэмжэтэ институдай заочно аспирантурада һуража байгаа. Дунда зэргын бэетэй, түни түбшэн шарайтай, даруу аалин зантай энэ хүнтэй түрүүн танилсахадаа, хирург гэжэ оройдоо һанаагүй һэм. Даруу номгохоноор һүүлэй үедэ хэжэ байһан хүдэлмэри тухайгаа, уушханай ханяада аргалха талаар медицинын эрдэмэй туйлалтанууд тухай хөөрэжэ байхадань эрдэмтэ гэжэ һанахаар һэн.

Тэрэ уулзахадамни, Аюр Базарович уушханай ханяада хирургическа аргаар эмшэлгэ тухай диссертаци бэшэжэ байгаа. Мүн уушханай ханяада аргалха талаар эрдэм шэнжэлгын РСФСР-эй институдай Якутск хотодо үнгэргэхэ научна сесси дээрэ элидхэл хэхэеэ бэлдэжэ ябаа һэн.

Һүүлдэнь нёдондо намар уулзахадам, Куйбышев хотоһоо һаяхан бусажа ерээд байба. Уушханай ханяада хирургическа аргаар эмшэлхэ талаар болоһон Бүхэсоюзна научно-практическа конференци дээрэ Аюр Базарович өөрынгөө хүдэлмэри тухай элидхэһэн байгаа.

Тэрэнэй стол дээрэ хэдэн бэшэг хэбтэнэ.

— Операци хүүлэһэн үбшэнтэд бэшэнэ, — гээд хирург хөөрэнэ.

«Хүндэтэ Аюр Базарович! Мүнөө үедэ Ангарск хотодо турбинануудые тааруулан табилга дээрэ ажалланаб. Бэем һайн. Намай элүүр энхэ болгохо гэжэ Танай орсолдоһые хэзээдэшье мартахагүйб.

Һайниие хүсэгшэ АНАТОЛИИ».

— Энэ хүбүүндэ операци хээ һэм. Тиин ямар байһыень мэдэхэ гэжэ бэшэг бэшээ һэм. Операци хэһэнэй һүүлээр үбшэнтэд яһала һайн байһан аад, һүүлдэнь гэнтэ дахигдажа болодог. Энээнһээ ехэтэ һэргылдэгбди, — гээд хирург хөөрэөгөө үргэлжэлүүлнэ

Аргалуулһан хүн бүхэнэйнгөө бэеын энхэ элүүрээр, хуби заяагаар, ажабайдалаар врач ходол һонирхожо байдаг. Үбшэнтэд аргалжа байһан врачтаа сэдьхэлэйнгээ эгээл нюуса бодолнуудые хубаалдадаг ха юм. Үбшэнтэн бүхэнэй сэдьхэл тэгшэлэн, тэдэнэй зоболон, жаргал хубаалдажа байхын тула хэды ехэ дэлгэр сэдьхэл хэрэгтэйб.

Республикымнай ай... бүхэнһөө шахуу, хүдөө н... тагуудһаа ерэһэн бэш... дые Аюр Базарович хар... на. Тэрэнэй абарһан хүн... олон. Хирург гансахан у... ханай ханяада аргалаад б... даг бэшэ, мүн санит... авиацида хүдэлдэг, х... холо аймагта үбдэһэн х... түргэн туһаламжа үзүү... ярадаг.

Аюр Базаровичтай ... хан уулзахадам, тэрэ о... цида бэлдэжэ байгаа б... Хирург мүнөө медици... эрдэмэй кандидат боло... Үнгэрэгшэ үбэл Ленин... хотодо диссертацияа ам... татайгаар хамгаалаа.

Врачнарай мэргэжэл ... шэлүүлхэ Ленинградта... рэнэй Ленинэй орденто С... Кировэй нэрэмжэтэ инст... дай кафедрые даагша, ... цинын эрдэмэй доктор, ... фессор С. А. Гаджиев ... нэй хүдэлмэриие үндэ... сэгнэһэн байха юм. **«Эн... дэлмэриеэ ингээд ор... болохогүй, эрдэм шэнэ... гынгээ хүдэлмэри улам ... шань ябуулхыеш хүсэ...»** гээд тэрэ Аюр Базаров... бэшээ һэн.

Хирург мүнөө гурбан ... дө операци хэхэ юм. Т... тэй хамта интернатура ... жа байһан врачнар суг ... сан, бэлигтэй хирургы... шэлтэй танилсаха, х... абахые оролдохо.

— Аюр Базарович б... хирург. Бидэндэ тэ... зүбшэл заабари угаа х... тэй. Иимэ бэрхэ хиру... хажууда һураха гээшэ б... дэ ехэ туһатай, — гээ... луу врач Вячеслав К... хөөрэнэ, — Манай бо... цада олон бэрхэ хирург... бии. Үбшэнтэниие ми... галха бэшэ, тэдэнэй сэ... тэгшэлхэ, үбшэнтэнтэй... шан гэжэ харилсахаб... һээ эхилээд, олон юу... тэдэнэр бидэниие һу... байдаг.

Зүб даа, эрдэм мэ... талаар бэлэдхэл һайн... һаа, үбшэнтэниие ... галха болоходоо шад... багатай врачнар дайра... ха юм.

Врач болохын тула ... өөрын бэлигтэй байха ... тэй.

Уран гартай, дэлгэр ... хэлтэй хирургын да... һайхан ажал хүдэл... олон хүнэй баяр ба... та үгэнүүд гэршэлэ... руулна.

Арад зоной элүүр... сахин хамгаалха арю... хан хэрэгтэ хүсэл э... лээ зорюулха гээшэ ... лэгшын нангин зори...

Б. БАТО...

Манай фотокорреспондент Б. Гадьяновай буулгаһан зураг дээрэ республиканска больницын акушерско-гинекологическа таһагай врач Л. С. Харташкина, Н. И. Кузнецова, Буряадай АССР-эй габьяата врач Н. Д. Базарон гэгшэд ажалдаа.

ҮНЭН ЗҮРХЭНЭЙ БАЯР ХҮРГЭНЭБ

Усалда орожо, толгойгоо ехээр гэмтэжэ, хүн болохоёо болиһон шахуу намайе республиканска больницада оруулһан юм. Хэдэн хоногой туршада мэдэрэлгүй болоһон намай абархын тула нейрохирургнууд Виталий Григорьевич Глазунов, Петр Саввич Булюхаев, Гомбожап Дальярович Намсараев ехэ оролдолго гаргаа. Толгойдомни хүшэр операци хэжэ, мэдэрэлтэй болгоо. Операциин һүүлээрхи үенүүдтэ медицинскэ сестранууд Наталья Григорьевна Белоусова, Зоя Терентьевна Хлызова гэгшэд нарай нялха үхибүү абаһан мэтээр харууһа хэһэнэйнь ашаар өөдөө үндыгөөб гэжэ хэлэхэ хүсэлтэйб.

Эдэ нүхэдэй оролдолгоор элүүр боложо, түрэһэн үхибүүдтэеэ, хэжэ байһан ажалдаа ойрын үдэрнүүдтэ бусахам. Намда операци хэһэн врачнуудые, хойноһоомни харууһалһан медицинскэ сестрануудые, мүн хамта хүдэлдэг нүхэдыень халуунаар амаршалаад, хүндэтэй хүшэр ажалдаа бүри ехэ амжалта туйлахыень үнэн сэдьхэлһээ хүсэхэ байнаб.

Г. ЦОКТОЕВА,
Сэлэнгын аймагай Химнын совхозой хонишон.

ТОО, БАРИМТАНУУД

☆ Табин нэгэн жэлэй урда республика доторнай оройдоол 12 больница тоологдодог байбал, мүнөө 142 больница, поликлиникэ ажаллана.

☆ «РСФСР-эй габьяата врач» гэһэн нэрэ зэргэдэ 60, «Буряадай АССР-эй габьяата врач» гэһэн нэрэ зэргэдэ 271 хүн хүртэнхэй. Тэдэнэй 233-иинь эхэнэр болоно.

☆ 1923 ондо республикын 10 мянган хүндэ 0,7 врач, дунда эрдэмтэй 2,1 медицинын хүдэлмэрилэгшэ хүртэдэг байһан һаа, 1972 ондо эды шэнээн хүн зониие 22 врач, 83,6 фельдшер, акушер, медсестра хангана.

☆ 50 жэлэй урда республика дотор нэгэшье аптекэ байгаагүй, харин мүнөө хото, тосхон һууринуудта 80 гаран аптекэ тоологдоно.

☆ Гушан дүрбэн жэлэй урда Буряад ороной больницанууд 1591 оротой байбал, мүнөө энэнь 9080-да хүрэнхэй.

☆ 1940 ондо республика дотор 352 врач хүдэлдэг байһаа, мүнөө 1500 гаран болонхой.

Манай хөөрэлдөөн: ГОЛ ГУЛАМТЫН НЭГЭН

Н. А. Семашкын нэрэмжэтэ Республиканска больницын ахамад врачай орлогшо Лидия Сергеевна Хомосоватай манай корреспондент уулзажа, хэдэн асуудалда харюусахыень гуйһан байна.

— Танай коллектив хүдөөгэй больницануудай ажал хүдэлмэридэ горитой туһа хүргэдэг гээшэ ааб даа. Энэ талаар һүүлэй үедэ ямар ажал хэһэн тухайгаа хөөрэжэ үгыт?

— Манай больница үбшэнтэниие эмшэлхэһээ гадна, хүдөөгэй больницануудай ажалда туһа хүргэхэ үүргэтэй юм. Бүлэг врачнууд саг үргэлжэ хүдөө гаража, аймагай, аймаг хоорондохи конференци үнгэргэдэг, Эмшэлгын шэнэ арга, ороной эрхим больницануудай түрүү дүй дүршэл хэрэглэхэ хэрэгтэ онсо анхарал табигдана. Манай түлөөлэгшэд хүдөөгэй медицинын хүдэлмэрилэгшэдэй мэргэжэл дээшэлүүлхэ, ажалые эрдэм ухаанай үндэһөөр эрхилхэ болон бусад шухала асуудалаар семинарнуудые үнгэргэдэг. Урдаа табиһан зорилгонуудаа бодото дээрэнь дүүргэхын тула врач бүхэн оролдоно гэжэ эндэ хэлэлтэй. Отделенинүүдые даагшад саг үргэлжэ хүдөө нютагуудаар ябадаг болонхой. Хэрбээ 1956-57 онуудта 19-20 врач аймагуудаар ябаһан байбал, үнгэрэгшэ жэлдэ 140 мэргэжэлтэд аймагай, участково больницануудай, фельдшерскэ пунктнуудай ажалда туһалаа, Загарайн, Яруунын аймагуудта манай 20 гаран врач ошожо, һараһаа үлүүтэй саг соо ажаллаа.

— Медицинскэ кадрнуудые бэлдэхэ талаар ямар хүдэлмэри хэгдэнэб? Энээн тухай тобшохоноор хэлэжэ үгыт?

— Манай больницын коллектив медицинскэ кадрнуудые бэлдэхэ хэрэгтэ гол анхаралаа табидаг юм. Жэл бүри медицинскэ 300 гаран сестра һургагдажа, хүдөөгэй больницануудта эльгээгдэнэ. Саг үргэлжын курсануудта фельдшер, акушер, медицинскэ сестранууд һуралсажа, мэргэжэлээ дээшэлүүлдэг. Хүдөөгэй ажалшадта медицинскэ туһаламжа үзүүлхэ талаар манда юун хэгдэнэб гэжэ эндэ хэлэхэ хүсэлтэйб. Республикын ямаршье газарта хэдэхэн часай туршада ошожо, хүндөөр үбшэлһэн хүндэ туһа хүргэхэ арга боломжотойбди. Республиканска больницын дэргэдэ санитарна авиациин таһаг бии юм. Тэдэнэй мэдэлдэ хэрэгтэй самолёт, вертолёт, машинанууд үгтэнхэй. Врачнууд түрүүшын дохёогоор хүдөө ниидэжэ, хүндөөр үбшэлһэн хүндэ туһаламжа үзүүлдэг болонхой.

1963 онһоо эхилжэ аймагай түбэй больницануудта тусхай кабинедүүд нээгдэһэн байна. Тус кабинедэй хүдэлмэрилэгшэд элдэб үбшэнһөө һэргылэмжын хүдэлмэри ажалшадай дунда үргэнөөр ябуулдаг, элдэб халдабарита үбшөөр үбдэлгые тодоруулжа, тэрэниие усадхаха хэрэгтэ гол анхаралаа табина. Бэшүүрэй, Сэлэнгын, Захааминай, Хойто-Байгалай, Түнхэнэй түбэй больницануудай ажал хэрэгынь урагшатай һайн гэжэ эндэ онсо тэмдэглэхэ шухала.

Д. ШАГДАРОВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. КПСС-эй обкомой III пленум. «БАМ — бүгэдэ арадай барилга» — КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр А. У. Модогоевой элидхэлһээ.

Хоёрдохи хуудаһанда. КПСС-эй обкомой III пленумэй материалнууд.

Гурбадахи хуудаһанда. Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан хуудаһан.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. КПСС-эй обкомой III пленумэй материалнууд. Ташкентдэ болоһон сэрэгэй парад ба ажалшадай демонстраци.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 14.35— «Ерыш наашаа, онтохон!» (үнгэтэ). 15.05 — Һүүлэй һонин. 15.15 — «РСФСР-эй гүрэнэй арадай коллективүүдэй фестиваль». Гүрэнэй Хойто зүгэй ород арадай хоорой концерт (үнгэтэ). 16.00 — Телевизор харагшадай асуудалнуудта СССР-эй АН-ай гэшүүн-корреспондент В. Г. Афанасьев харюусана (үнгэтэ). 16.30 — 16.40 — Забһарлалга. 16.40 — «Номерто зуун мүр» — телевизионно уран һайханай фильм түрүүшынхеэ харуулагдана (үнгэтэ). 17.45 — «Арт... — эстрадна программа ...гэтэ). 19.00 — «Время» мэдээсэлэй программа.

Улаан-Үдэ. 19.30 — «...шэхэн» октябрята... зорюулагдаһан дамж... 20.05 — Телевизионн... нин. 20.25 — «Сэлэнг... телевизионно журнал (б...даар). 21.05 — Богон... концерт.

«Орбита». 21.20 — ...вагай сатирын театра... жэлэй ойдо зорюулаг... үдэшэ. 22.20 — 22.3... Забһарлалга. 24.00 — «...мя» — мэдээсэлэй про...ма.

Редакторай орл...
М. Н. НИМА...

□«БУРЯАД ҮНЭН»□ 1974 оной октябриин 25. □ 4-дэхи хуудаһан □ Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли | Совета Министров БурАССР Н-04612. Заказ №